

LAPPEENRANNAN-LAHDEN TEKNILLINEN YLIOPISTO LUT
School of Business and Management
Kauppatiede

Mika Nousiainen

**KANSAINVÄLISTEN PÖRSSIYRITYSTEN SUHTAUTUMINEN
MAAILMANLAAJUISESTI YHTENÄISTEN
YRITYSVASTUURAPORTOINTISTANDARDIEN LUOMISEEN –
KOMMENTTIKIRJEIDEN ANALYYSI**

Työn tarkastajat: Professori Satu Pätäri
Tutkijaopettaja Helena Sjögren

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Mika Nousiainen
Tutkielman nimi:	Kansainvälisten pörssiyritysten suhtautuminen maailmanlaajuisesti yhtenäisten yritys vastuuraportointistandardien luomiseen – kommenttikirjeiden analyysi
Tiedekunta:	School of Business and Management
Maisteriohjelma:	Laskentatoimi
Vuosi:	2021
Pro gradu -tutkielma:	Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT 73 sivua, 1 kuviota ja 3 taulukkoa
Tarkastajat:	Professori Satu Pätäri Tutkijaopettaja Helena Sjögren
Hakusanat:	yritysvastuu, yritys vastuuraportointi, IFRS-säätiö, kommenttikirjeet

Yritysvastuun merkitys yritystoiminnassa on kasvanut merkittävästi tuoden uusia vaatimuksia yrityksen toiminnalle ja raportoinnille. International Financial Reporting Standards (IFRS) -säätiö julkaisi vuonna 2020 ehdotuksen yhtenäisten yritys vastuuraportointistandardien luomisesta tiedustellakseen eri sidosryhmien tarvetta yritys vastuuraportointia koskevan sääntelyn uudistamiselle. Tässä tutkimuksessa pyritään selvittämään, miten julkisesti noteeratut pörssiyritykset suhtautuvat IFRS-säätiön ehdotukseen maailmanlaajuisesti yhtenäisten yritys vastuuraportointistandardien luomisesta.

Tutkimuksen teoriaosuus aloitetaan esittelemällä yritys vastuuraportointiin liittyviä teoreettisia näkökulmia. Tämän jälkeen käydään läpi yritys vastuuraportoinnin historiaa ja kehitystä sekä nykyisiä raportointiviitekehyksiä. Teoriaosuudessa käsitellään myös yritys vastuuraportoinnin tutkimuksia, jotka ovat tuoneet esille nykyisen raportoinnin ongelmia. Lopuksi esitellään IFRS-säätiön ehdotus yhtenäisten raportointistandardien luomisesta. Tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa menetelmänä käytetään sisällönanalyysiä. Työn empiirinen osuus muodostuu 39 pörssiyrityksen lähettämästä kommenttikirjeestä koskien IFRS-säätiön vuoden 2020 ehdotusta maailmanlaajuisesti yhtenäisten yritys vastuuraportointistandardien luomisesta.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että pörssiyritykset suhtautuvat maailmanlaajuisesti yhtenäisten yritys vastuuraportointistandardien luomiseen pääosin positiivisesti. Yhtenäisten yritys vastuuraportointistandardien kehittämistä pidetään haasteellisena, mutta sen uskotaan pystyvän parantamaan yritys vastuuraportoinnin johdonmukaisuutta ja vertailtavuutta sekä lisäämään yritys vastuuraportointia käyttävien sidosryhmien informaatiota. Raportointikäytäntöjen uudistamisen negatiivisena tekijänä koetaan mahdollinen raportointikustannusten kasvaminen sekä yhtenäisen sääntelyn luomisen epäonnistuminen, mikä hankaloittaisi entisestään nykyistä yritys vastuuraportointia. Tutkimusten tulosten perusteella voidaan todeta, että pörssiyritykset tukevat ajatusta yhtenäisten standardien luomisesta.

ABSTRACT

Author: Mika Nousiainen

Title: Attitudes of international listed companies towards the creation of globally harmonized corporate social responsibility reporting standards – analysis of comment letters

Academic Faculty: LUT School of Business and Management

Master's Programme: Accounting

Year of completion: 2021

Master's Thesis: Lappeenranta-Lahti University of Technology LUT
73 pages, 1 figures and 3 appendices

Examiners: Professor Satu Pätäri
Associate Professor Helena Sjögren

Keywords: corporate social responsibility, CSR reporting, IFRS foundation, comment letters

Significance of corporate social responsibility (CSR) reporting in business world has grown substantially bringing new requirements for business operations and reporting. International Financial Reporting Standard (IFRS) foundation, published a consultation paper on sustainability reporting in year 2020 to inquire stakeholders need for reforming the standardization of CSR reporting. The purpose of this research is to find out how publicly traded listed companies view the IFRS foundation's proposal to establish globally harmonized CSR reporting standards.

The theoretical part of the research begins by presenting a theoretical aspects of CSR reporting. This is followed by a review of the history and development of CSR reporting as well as current reporting frameworks. In addition, the theoretical part discusses CSR reporting studies which have highlighted the problems of current reporting. IFRS foundations consultation paper on sustainability reporting is also presented at the end. The research is qualitative in which the method of research is content analysis. The empirical part of the thesis consists of 39 comment letters sent by publicly traded companies regarding the IFRS foundation year 2020 consultation paper on sustainability reporting.

The results of the research show that publicly traded companies are generally positive towards the creating of globally harmonized CSR standards. The development of globally harmonized CSR standards is considered challenging, but it is believed to be capable of improving consistency and comparability of reporting and also increasing the availability of information for stakeholders. A negative factor in the reform of reporting practices is the possible increase in reporting costs and the failure to create a consistently applied standards, which would further complicate the current CSR reporting. According to the research, publicly listed companies support the idea of creating harmonized standards.

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuksen tausta	2
1.2. Tutkimuskysymykset, tavoitteet ja rajaukset	4
1.3. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys	5
1.4. Tutkimusmenetelmä ja -aineisto	7
1.5. Tutkimuksen rakenne	8
2. YRITYSVASTUU JA YRITYSVASTUURAPORTOINNIN TEORIAM	10
2.1. Sidosryhmäteoria	11
2.2. Legitimiteettiteoria.....	14
2.3. Institutionaalinen teoria.....	16
2.4. Agenttiteoria.....	17
3. YRITYSVASTUURAPORTOINTI.....	20
3.1. Vastuuraportoinnin historia ja kehitys	21
3.2. Yritysvastuuraportoinnin viitekehykset	22
3.3. Nykyisen yritysvastuuraportoinnin ongelmat	26
3.4. IFRS säätiö – Ehdotus yritysvastuuraportoinnin uudistamisesta	31
4. TUTKIMUKSEN EMPIRIA	34
4.1. Tutkimusaineiston ja menetelmän esittely	34
4.2. Aineiston analyysi.....	36
4.3. Tutkimuksen tulokset.....	47
5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	54
5.1. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen	54
5.2. Tulosten vertailu aikaisempaan kirjallisuuteen	57
5.3. Tutkimuksen reliabiliteetti ja rajoitukset.....	59
5.4. Jatkotutkimusehdotukset	59
Lähteet	61
Liitteet	

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys.

TAULUKOT

Taulukko 1. Tutkimuksen keskeisimmät lähteet.

Taulukko 2. Kohdeyhteisön vastausten yhteenveto.

Taulukko 3. Yhtenäisten yritysvastuuraportointistandardien luomiseen liittyviä näkökulmia.

LYHENNELUETTELO

GRI, Global Reporting Initiative

IASB, International Accounting Standard Board

IFRS, International Financial Reporting Standards

ISO, International Organization for Standardization

SASB, Sustainability Accounting Standard Board

SSB, Sustainability Standard Board

1. JOHDANTO

Kestävä kehitys osana yritystoimintaa on kasvanut globalisaation myötä, korostaen yritysvastuun merkitystä. KPMG:n (2017) tekemän tutkimuksen mukaan vuoden 2016 Fortune Global 500 Rankingin listauksesta 93 % maailman 250 suurimmasta yrityksestä tuottivat yritysvastuunraportin. Vaikka ajatus yritysvastuun edistämisestä on jo osana monen yrityksen toimintaa, esiintyy sen raportoimisen ympärillä edelleen paljon keskustelua (Zsóka & Vajkai 2018, 20). Yritysvastuuraportointia on kritisoitu sen raportointikäytäntöjen vaihtelevuudesta yritysten välillä heikentäen esimerkiksi raporttien vertailumahdollisuuksia (Boiral, et al. 2016). Yksi vaikuttavista tekijöistä tähän liittyen on yritysvastuuraportoinnin sääntelyn vähäisyys, jolloin yrityksillä on mahdollisuus valita itse, kuinka toteuttavat yritysvastuuraportointinsa (Siew 2015, 188).

Epäjohdonmukaiset sekä yhteensopimattomat raportointikäytännöt aiheuttavatkin tehottomuutta viemällä ylimääräistä aikaa ja rahaa raportoinnin luomiseen, analyysiin ja todentamiseen. Yksittäiset yritysvastuuraportoinnin ohjeistukset ja standardit ovat kehittyneet vastaamaan eri sidosryhmien tarpeita. Ohjeistuksia ja standardeja kehitetään jatkuvasti ja myös niiden takana toimivien organisaatioiden välillä tehdään yhteistyötä, mikäli sääntelyiden ja standardien osalta on nähtävissä päällekkäisyyksiä. Organisaatioiden välisestä yhteistyöstä huolimatta standardien yhdenmukaistamiseksi tehtävä yhteistyö on ollut erittäin vähäistä. (Tschopp ja Nastanski 2013, 161)

Yhtenäisen sääntelyn vähäisyys tai sääntelyn joustavuus nähdäänkin useassa tutkimuksessa vaikuttavana tekijänä, joko raportoinnin vertailtavuuteen tai läpinäkyvyyteen. (Zsóka & Vajkai 2018; Siew 2015; Albernath et al. 2017; Roca & Searcy 2012) Sääntelyn lisääminen edesauttaisi yhtenäistämään määrällisiä ja laadullisia raportointikäytäntöjä, kuten sisältöä, mittareita sekä tavoitteita, joiden avulla pystyttäisiin parantamaan raportoinnin vertailtavuutta ja läpinäkyvyyttä. Tekemällä yhteistyötä yritysten sekä kansainvälisten tahojen kanssa sääntelyn olisi myös mahdollista vaikuttaa raportoinnin toimiala- ja maakohtaisiin eroavaisuuksiin. Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin selvittää, koetaanko yrityksissä nykyinen yritysvastuuraportointi toimivana vai tukevatko yritykset ajatusta uusien maailmanlaajusten yritysvastuuraportointistandardien luomisesta.

1.1. Tutkimuksen tausta

Yritysvastuu on osa kestäväen kehityksen ajatusta, jonka osalta on olemassa useampia yleisesti hyväksytyjä määritelmiä. Tunnetuin näistä on Brundtlandin (1987) määritelmä, jossa kestäväen kehityksen kuvataan olevan kehitystä, joka mahdollistaa nykyisten sukupolvien tarpeiden täyttämisen vaarantamatta tätä mahdollisuutta tulevilta sukupolvilta. Kyseinen määritelmä on saanut osakseen kritiikkiä, jonka seurauksena on luotu määritelmiä sopimaan paremmin käytettäväksi liiketoimintaympäristössä. International Institute for Sustainable Development (1992) luoman määritelmän mukaan, kestäväen kehityksen voidaan ajatella olevan yrityksen ja sen sidosryhmien tarpeita vastaavien liiketoimintastrategioiden ja toimien omaksumista suojelemalla, ylläpitämällä ja parantamalla tulevaisuudessa tarvittavia resursseja. (Siew 2015, 181; Searcy & Buslovich 2013, 150) Tässä opinnäytetyössä yritys vastuulla viitataan Euroopan komission (2001) luomaan määritelmään, jonka mukaan yritys vastuulla tarkoitetaan vapaaehtoista sosiaalisten ja ympäristöasioiden sisällyttämistä osaksi liiketoimintaa sekä sidosryhmävuorovaikutusta. Tieteellisessä kirjallisuudessa on myös löydettävissä useampia määritelmiä kuvaamaan yritys vastuuta, mutta pohjan näille määritelmille luo usein Brundtlandin esittelemä kestäväen kehityksen määritelmä. (Searcy & Buslovich 2013, 150)

Yritys vastuun noustua tärkeäksi osaksi yritysten jokapäiväistä toimintaa, on tämä edistänyt yritys vastuun raportointikäytänteiden kehittymistä. Waddock (2003) korostaakin, yritysten raportoinnin keskittyneen aikaisemmin taloudellisten tietojen ilmoittamiseen, mutta ulkoisten sidosryhmien vaatimusten kasvaessa yritykset ovat aloittaneet raporttoimaan myös yritys vastuuseen liittyvästä toiminnastaan. Yritysten tulisikin pyrkiä näkemään yritys vastuullinen toiminta yhtenä mahdollisesti kilpailuetua luovista strategisista tekijöistä. (Porter & Kramer 2006, 80). Yritys vastuuta ja sen raportointia voidaan lähestyä käyttämällä Elkingtonin vuonna 1997 luomaa triple bottom line -lähestymistapaa, joka jakaa yritys vastuun taloudellisiin, sosiaalisiin ja ympäristöllisiin tekijöihin (Searcy & Buslovich 2013, 150).

Onnistuneen yritys vastuuraportin tuottaminen ei kuitenkaan ole yksinkertaista, sillä yrityksen toimintaa tarkastellaan usean sidosryhmän toimesta ja tähän perustuen on yrityksen luotava hyväksyttävä raportointistrategia. Tärkeänä osana raportointistrategiaa on tiedon avoimuuden korostaminen. Isakssonin ja Steimlen (2009) mukaan yritys vastuuraportoinnin tulisi tuoda esille yrityksen nykyistä kestäväen kehityksen toimintaa

sekä tulevaisuuden suunnitelmia kestävänsä kehityksen edistämiseksi. Yritysvastuuraportin tuottamiseksi on yrityksen kuitenkin kyettävä määrittelemään mitä kestävä kehitys tarkoittaa juuri heidän liiketoiminnassaan (Isaksson & Steimle 2009, 168–170).

Yritysvastuuraportin tekemiseksi on kuitenkin luotu useampia viitekehyksiä auttamaan yrityksiä raportoinnin toteuttamisessa. Suurimpien yritysten joukossa käytetyin viitekehys on Global Reporting Initiativen kehittänyt GRI standards (KPMG 2017, 28). Tämän lisäksi muita tunnettuja raportointistandardeja ovat Sustainability Accounting Standard Boardin (SASB) luoma viitekehys sekä International Organization for Standardizationin (ISO) luomat standardit. Viitekehykset ovatkin onnistuneet kehittämään yritysvastuuraportointia, mutta vaihteleviin raportointikäytänteisiin liittyvät ongelmat eivät ole kadonneet. (Tschopp & Nastanski 2013, 160–161)

International Financial Reporting Standard (IFRS)-säätöön (IFRS 2020a) tekemän epävirallisen selvityksen mukaan yritysvastuuraportoinnin tärkeys on edelleen nousussa eri sidosryhmien joukossa. Sijoittajat vaativat kattavampaa yritysvastuun informaatiota, mikä samalla ohjaa yritysten tarvetta kehittää vastuuraportointia. Sijoittajat eivät kuitenkaan ole ainoa vaikuttava tekijä, sillä myös sääntelyvaatimukset, kuluttajien käyttäytyminen ja kestävyysriskien vaikutus pitkäaikaiseen arvonluontiin luovat yrityksille tarvetta parantaa vastuuraportointikäytäntöjä. Yritysvastuutoiminnan lisääntyminen ja ilmastoasioiden sisällyttäminen osana pankkien stressitestejä on myös kasvanut lisäten näiden tarvetta sääntelylle. Tämän lisäksi raportointikäytäntöjen kehittäminen nähdään alueellisten sääntelijöiden osalta tärkeänä, jotta raportit vastaisivat poliittisten päättäjien odotuksia olemassa olevien ilmastovaatimusten täyttämiseksi. Poikkeavista motiiveista huolimatta sidosryhmät kokivat raportoinnin johdonmukaisuuden ja vertailukelpoisuuden parantamisen tärkeänä. Tämän avulla uskotaan pystyvän parantamaan yritysten julkista luottamusta sekä edistämään kestävästä kehitystä. IFRS-säätöön mukaan nykyisten viitekehysten ongelmana on niiden kohdentaminen ainoastaan tietyille sidosryhmälle sekä yritysvastuun tarkasteleminen useasta eri näkökulmasta. Kyseiset ongelmat aiheuttavat erilaisia lähestymistapoja, joissa yritykset joutuvat hyödyntämään useampia apuvälineitä raportoinnin luomiseksi heikentäen raportointien vertailtavuutta, lisäten kuluja sekä vaikeuttaen yhtenäisen yritysvastuulinjauksen luomista. (IFRS 2020a, 4–7)

Tämän myötä IFRS-säätö on vuoden 2020 syyskuussa julkaissut oman yritysvastuuraportointia koskevan asiakirjan maailmanlaajuisen standardien luomiseksi.

Asiakirja sisältää IFRS-säätiön alustavan ehdotuksen siitä, kuinka IFRS-säätiö lähtisi kehittämään kyseisiä standardeja. Ehdotuksen julkaisemisen yhteydessä on sidosryhmiltä, yrityksiltä ja muilta toimijoilta kerätty kommenttikirjeitä, joilla kartoitetaan mielipiteitä ja mahdollisia muutosehdotuksia koskien ehdotusta. IFRS-säätiön ehdotusta maailmanlaajuisten yritys vastuustandardien luomisesta on ollut mahdollista kommentoida kolmen kuukauden ajan vuoden 2020 loppupuolella. Kommenttikirjeiden avulla pyrittiin muun muassa kartoittamaan sidosryhmien näkemyksiä siitä, onko maailmanlaajuisille yritys vastuuraportointistandardeille kysyntää sekä selvittämään mahdollista IFRS-säätiön roolia näiden luomisessa. (IFRS 2020a, 4). Mikäli IFRS-säätiön ehdotus saa riittävästi kannatusta voi IFRS-säätiö mahdollisesti lähteä kehittämään - yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa - maailmanlaajuisesti hyväksytyjä yritys vastuuraportointistandardeja.

1.2. Tutkimuskysymykset, tavoitteet ja rajaukset

Uusien maailmanlaajuisten yritys vastuuraportointistandardien kehittämisen aloittaminen vaatisi usean sidosryhmän tuen IFRS-säätiön ehdotukselle. Tässä tutkimuksessa keskitytään kuitenkin tutkimaan pörssissä listattujen yritysten näkökulmia IFRS-säätiön ehdotuksesta maailmanlaajuisten yritys vastuuraportointistandardien kehittamisestä. Alla olevan päätutkimuskysymyksen avulla lähdetään tutkimaan, nähdäänkö maailmanlaajuiset yritys vastuuraportoinnin standardit tarpeellisina:

”Miten kansainväliset pörssiyritykset suhtautuvat IFRS-säätiön ehdotukseen maailmanlaajuisesti yhtenäisistä yritys vastuuraportoinnin standardeista?”

Tutkimuksen alakysymykset päätutkimuskysymykselle:

”Minkälaisia positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia IFRS-säätiön kehittämän yhtenäisen yritys vastuuraportoinnin uskotaan tuovan?”

”Mitkä ovat suurimmat haasteet liittyen maailmanlaajuisten raportointistandardien käyttöönottamiseen?”

Tutkimuksen ensimmäisen alatutkimuskysymyksen avulla pyritään tarkastelemaan yhtenäisen yritys vastuuraportoinnin tuomia hyötyjä ja haittoja yrityksille, sekä selvittämään koetaanko ajatus uusista standardeista lähtökohtaisesti positiivisena vai negatiivisena.

Toisen alatutkimuskysymyksen avulla tarkastellaan maailmanlaajuisten raportointistandardien käyttöönottamiseen liittyviä haasteita yrityksen näkökulmasta.

Yritysvastuuraportointi on monelle julkisesti noteeratulle osakeyhtiölle olennainen osa sidosryhmäviestintää sekä yrityksen vastuullisen toiminnan tiedonantoa, tarjoten mielenkiintoisen näkökulman tutkimuksen aiheeseen. Uusien yritysvastuuraportointistandardien luomisen kannalta voidaan yrityksiä pitää merkittävimpänä sidosryhmänä näiden jatkuvasti käsitellessä yritysvastuuseen liittyviä kysymyksiä jokapäiväisessä toiminnassaan. Uusien maailmanlaajuisten standardien käyttöönottamisen vaikuttaisi mahdollisesti merkittävästi yritysvastuuraportointia julkaisevien yritysten raportointikäytäntöihin, jolloin tutkimuksen kohderyhmän näkemysten kartoittaminen auttaa ymmärtämään uudistuksen hyötyjä ja haittoja yritysvastuuraportoinnin käytännön näkökulmasta.

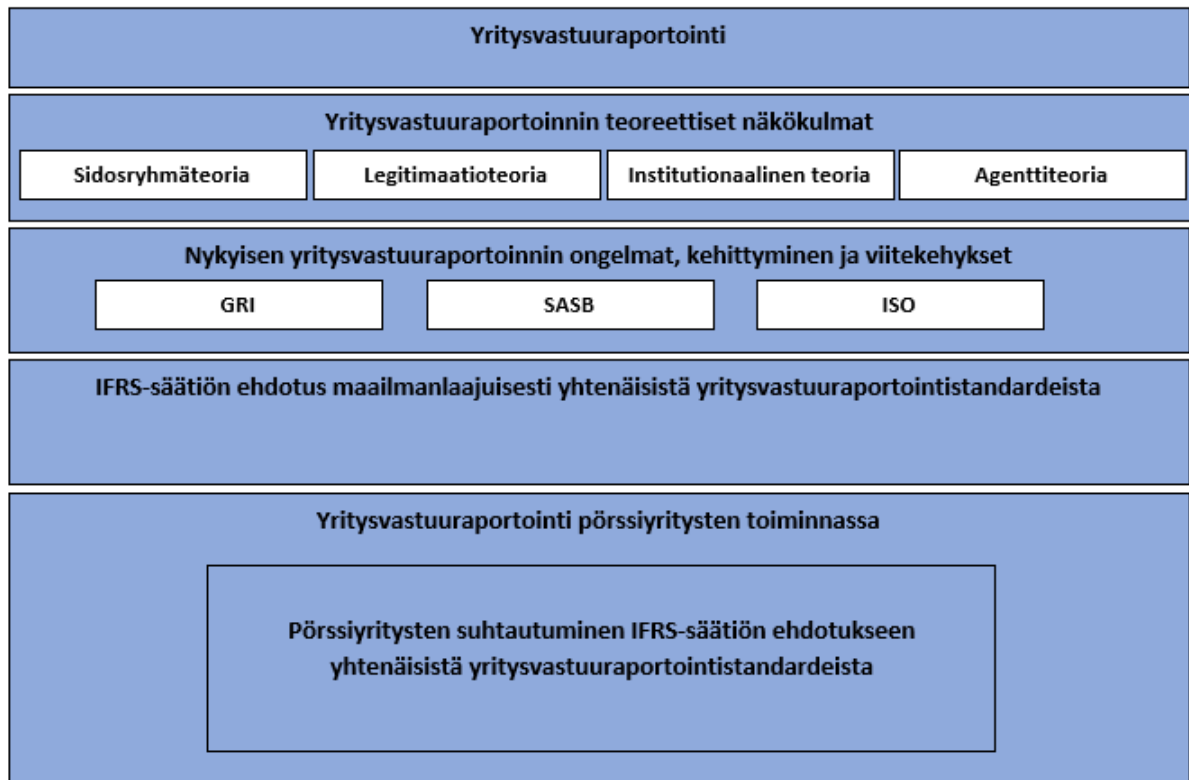
Tehtävän tutkimuksen kannalta on tärkeää, että tutkittavia yrityksiä ei ole lähdetty rajaamaan liiallisissa määrin, jotta voidaan luoda monipuolinen kuva näiden suhtautumisesta maailmanlaajuisten yritysvastuuraportointistandardien luomisesta. Tutkimusjoukon rajaaminen tietyllä toimialalla toimiviin yrityksiin tai maakohtaisesti ei antaisi kattavaa näyttöä suhtautumisesta kyseisiin raportointistandardeihin. Tästä johtuen päädyttiin tutkimusjoukko rajaamaan eri maissa listattuihin pörssiyrityksiin. Rajausta tukee myös IFRS-säätiön maailmanlaajuisia raportointistandardien kehittämistä koskevan ehdotuksen kohdistuminen ensisijaisesti suurille yrityksille. Tämän lisäksi suuriin yrityksiin kohdistuva yritysvastuuraportoinnin sääntely on tiukempaa ja hieman erilaista verrattuna pienten ja keskisuurien yritysten sääntelyyn, mikä asettaisi vastaajat eriarvoiseen asemaan. Pörssiyritysten toiminta ulottuu usein myös kansainvälisille markkinoille, jolloin julkaistavat yritysvastuuraportit koskettavat useita sidosryhmiä tuoden paremmin esille raportointikäytäntöjen kansainvälistä tilannetta.

1.3. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Yritysvastuu ja yritysvastuuraportointi on laajasti linkittynyt kestäväen kehityksen käsitteen ympärille. Tutkimuksen kuitenkin keskittyessä tarkastelemaan yritysvastuuraportointia, muodostaa tämä tutkimuksen laajimman aihekokonaisuuden. Tutkimuksen perustan yritysvastuuraportoinnille luo Carrollin (1979) artikkeli, jossa käsitellään yritysvastuun eri

ulottuvuuksia. Tämän lisäksi tarkastelun kohteena ovat yritysraportin luomisen taustalla vaikuttavat teoreettiset näkökulmat, jotka ovat sidosryhmä-, legitimaatio- ja agenttiteoria sekä institutionaalinen teoria. Teoreettisia näkökulmia ovat käsitelleet muun muassa Freeman (1984), Jonker ja Foster (2002), Fernando ja Lawrence (2014), Clarkson (1995), Deegan (2019), DiMaggio ja Powell (1983) sekä Jensen ja Meckling (1976). Tutkimuksessa esitellään myös yritysraportin muodostumiseen vaikuttavia viitekehyksiä, joiden esittelyssä on käytetty raportoinnin sääntelijöiden virallisia julkaisuja sekä Niskala, Pajunen ja Tarna-Mani (2019) teosta ”*Yritysvastuu: Raportointi- ja laskentaperiaatteet*”.

Yritysraportointiin liittyviä ongelmia tarkastellaan tutkimuksessa raportoinnin laatua ja sisältöä käsittelevien tieteellisten artikkeleiden avulla. Esimerkiksi Boiral ja Henri (2016), Siew (2015), Roca ja Searcy (2012), Lozano ja Huisingh (2011), Albernathy et al. (2017), Sethi et al. (2017), Lock ja Seele (2016), Searcy ja Buslovich (2013), Tschopp ja Nastanski (2013) sekä Tschopp & Huefner (2014) ovat tutkineet yritysraportoinnin vertailtavuuteen ja läpinäkyvyyteen liittyviä tekijöitä, muodostaen samalla tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat. Kaiken kaikkiaan työssä esiintyvät lähteet koostuvat pääosin yritysraportointia koskevista tieteellisistä artikkeleista, joiden avulla pystytään esittelemään yritysraportoinnin teoreettisia näkökulmia sekä luomaan kattava kuva nykyisistä raportointikäytännöistä. Alapuolella on esitelty kuvion muodossa tutkimuksen aiheista muodostuva teoreettinen viitekehys, joka rakentuu tutkimusongelman ympärille.

Kuvio 1. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

1.4. Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tyypillisesti tutkimusmenetelmät luokitellaan laadullisiin eli kvalitatiivisiin tai määrällisiin kvantitatiivisiin tutkimuksiin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkittavan ilmiön kuvaamiseen, ymmärtämiseen sekä tulkinnan antamiseen. Tutkimuksessa onkin tarkoituksena saada tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman syvälinen näkemys. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimustulokset suodattuvat tutkimuksen tekijän keräämän tiedon ja analyysin kautta. (Kananen 2017, 32–37) Tässä pro gradu -tutkielmassa suoritettu tutkimus on toteutettu laadullisin eli kvalitatiivisin menetelmin.

Tutkimusmenetelmänä kvalitatiivinen tutkimus sopii uusien ilmiöiden tutkimiseen, joiden selittämiseen ei löydy teorioita. Näin ollen kvalitatiivinen tutkimus toimii uusien teorioiden ja mallien pohjana, jonka avulla pystytään kehittämään tieteellistä tutkimusta. Laadullinen tutkimus mahdollistaa myös määrällisen tutkimuksen kehittymisen, määrällisen tutkimuksen soveltaessa laadullisen tutkimuksen luomia teorioita ja malleja (Kananen 2017, 39). Tutkittaessa siis uutta aihetta, josta on löydettävissä vain vähän aikaisempaa tutkimustietoa, on hyvä hyödyntää laadullista tutkimusta.

Tutkimus voidaan vielä empiiriseen aineistoon perustuvan analyysin mukaan luokitella sisällönanalyysiksi, jota pidetään laadullisessa tutkimuksessa perusanalyysimenetelmänä. Sisällönanalyysi suoritetaan analysoimalla erilaisia dokumentteja, kuten haastatteluja ja kirjoituksia, joiden avulla tutkittavasta ilmiöstä luodaan kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa, kadottamatta aineiston sisältämää olennaista informaatiota. Tutkimuksen tulokset muodostetaan sisällönanalyysissä kerätystä aineistosta saatavien johtopäätösten perusteella. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 103, 117) Kommenttikirjeistä lähdetään etsimään merkityksiä, kuten yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia, joiden avulla luodaan johtopäätöksiä tutkimusongelman ratkaisemiseksi. Kyseinen päättelyn eteneminen on usein laadullisessa tutkimuksessa hyödynnetty tapa, jota voidaan kutsua induktiiviseksi päättelyksi, jossa yksittäisistä havainnoista edetään tuloksiin (Kananen 2017, 36).

Tutkimuksessa käytettävä empiirinen aineisto muodostuu eri sidosryhmien jättämistä kommenttikirjeistä, koskien IFRS-säätiön ehdotusta maailmanlaajuisista yritys vastuuraportointi standardeista. IFRS-säätiön projektien yhteydessä käytettävien kommenttikirjeiden tarkoituksena on selvittää sidosryhmien näkemyksiä sekä vastaanottaa muutosehdotuksia koskien projektia.

IFRS-säätiö vastaanotti kommentoinnin määräajan loppuun mennessä yhteensä 577 kommenttikirjettä eri sidosryhmiltä, kuten kansainvälisiltä yrityksiltä, järjestöiltä, viranomaisilta sekä yksityishenkilöiltä ja asiantuntijoilta. Näistä kommenttikirjeistä tutkimusaineistoksi rajattiin 39 kappaletta, jotka muodostuivat listattujen pörssiyritysten kommenttikirjeistä. Kyseisen tutkimusaineisto edustaa laajasti eri maita sekä useampia toimialoja, joiden avulla on mahdollista luoda monipuolinen näkemys kansainvälisillä markkinoilla toimivien pörssiyritysten suhtautumisesta maailmanlaajuisen yritys vastuuraportointi standardien luomiseen.

1.5. Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen teoriaosa muodostuu kahdesta pääluvusta. Ensimmäisessä teoriaosan pääluvussa avataan vielä hieman yritys vastuuta sekä käsitellään yritys vastuuraportoinnin teorioita, jotka selittävät osaltaan yritys vastuuraportointia. Luvussa läpikäytävät teoriat ovat sidosryhmä-, legitimaatio- ja agenttiteoria sekä institutionaalinen teoria.

Teoriaosuuden toisessa pääluvussa tutustutaan tarkemmin yritysvastuuraportointiin. Luvussa käydään läpi yritysvastuuraportoinnin historiaa ja kehittymistä sekä luodaan katsaus yleisesti käytettyihin raportoinnin viitekehyksiin. Näiden jälkeen tutustutaan tieteelliseen kirjallisuuteen nykyisen yritysvastuuraportoinnin ongelmista, minkä jälkeen esitellään vielä IFRS-säätiön ehdotusta maailmanlaajuisista yritys vastuun raportointistandardeista. Teoriaosuuden loppuun on vielä rakennettu kappale, jossa on koottuna yhteen tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat.

Neljännessä pääluvussa siirrytään tutkimuksen empiiriseen osuuteen. Empiirinen osuus aloitetaan käymällä läpi tutkimuksessa käytettyä tutkimusmenetelmää ja -aineistoa sekä käydään läpi tutkimuksen toteutus. Tämän jälkeen on suoritettu aineiston analyysi, jonka avulla on pyritty löytämään vastaukset tutkimuksen johdantokappaleessa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Aineiston analyysin jälkeen on empiirisessä osassa koottuna tutkimuksen tulokset ja havainnot. Tutkimuksen viimeisessä pääluvussa vastataan tutkimuskysymyksiin sekä vertaillaan saatuja tuloksia aikaisempaan kirjallisuuteen. Lopuksi on vielä tarkasteltu tutkimuksen reliabiliteettia ja rajoituksia sekä esitelty mahdolliset jatkotutkimusehdotukset.

2. YRITYSVASTUU JA YRITYSVASTUURAPORTOINNIN TEORIAM

Yritysvastuuta käsittelevästä kirjallisuudesta löytyy lukuisia termejä ja määritelmiä, jotka voidaan yhdistää yritysvastuuseen. Kirjallisuudessa esiintyvissä määritelmissä yhdistävänä tekijänä on kuitenkin havaittavissa ajatus, että yrityksen on tuloksen tekemisen lisäksi kiinnitettävä huomiota myös toiminnan vastuullisuutta koskeviin aiheisiin (IISD 1992, Slawinski & Bansal 2010; van Marrewijk 2003). Yhtenä yritysvastuun määrittelemänä voidaan käyttää Euroopan komission (2001) määritelmää, jonka mukaan yritysvastuulla tarkoitetaan vapaaehtoista sosiaalisten ja ympäristöasioiden sisällyttämistä osaksi liiketoimintaa sekä sidosryhmävuorovaikutusta. Määritelmän perusteella yrityksiltä odotetaan lakiin perustuvien velvoitteiden ylittämistä yritysvastuun tavoittelemisessa. Yritysvastuuta tarkasteltaessa on huomattava, että käsitteeseen sitoutuu vahvasti ajatus kestävästä kehityksestä. (Searcy & Buslovich 2013, 149–150)

Ajatus yritysvastuusta ulottuu kauas 1900-luvun puoliväliin. Yksi merkittävimmistä yritysvastuun kehityssuunnista oli Carrollin (1979) artikkelissa, ”*A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance*”, käsitelty yritysvastuun viitekehys, jota voidaan pitää vielä tänäkin päivänä yritysvastuun perustana. Carrollin luomassa viitekehyksessä yritysvastuuta lähestytään neljän ulottuvuuden avulla, jotka ovat taloudellinen vastuu, laillinen vastuu, eettinen vastuu ja harkinnanvarainen vastuu. Viitekehysten määrittelemät vastuut perustuvat yhteiskunnan luomiin odotuksiin yrityksiä kohtaan (Carroll 1979, 500).

Neljästä ulottuvuudesta ensimmäisenä on taloudellinen vastuu, joka voidaan nähdä yritysvastuun perustana. Taloudellinen vastuu perustuu yritystoiminnan luonteeseen, jonka tarkoituksena on tuottaa tuotteita sekä palveluita yhteiskunnalle ja tehdä näiden avulla voittoa. Toisena ulottuvuutena nähdään yrityksen laillinen vastuu, jossa yrityksen tulee kaikessa liiketoiminnassaan noudattaa yhteiskunnan määrittelemiä lakeja ja asetuksia. Seuraavana yritysvastuun ulottuvuutena on eettinen vastuu. Eettisellä vastuulla tarkoitetaan kirjoittamattomien sääntöjen noudattamista yrityksen liiketoiminnassa ja yhteiskunnan asettamiin odotuksiin vastaamista, vaikka niitä ei olisi erikseen määritelty. Eettisen vastuun määrittäminen yrityksen liiketoiminnassa onkin hankalaa ja yrityksen on itse pystyttävä tulkitsemaan siltä vaadittavia odotuksia. Viimeisenä ulottuvuutena mallissa on harkinnanvaraiset vastuut, jotka sisältävät yrityksen vapaaehtoisia yhteiskunnan toimintaa

edistäviä toimintoja. Harkinnanvaraiset vastuut eivät edeltäneiden vastuiden tapaan synny yhteiskunnan luomista odotuksista, eikä niiden pois jättämistä toiminnasta katsota yritys vastuuta laiminlyöväksi. Mallin jakautuessa neljään ulottuvuuteen on tärkeä huomata, että yritys vastuuta on kuitenkin tarkasteltava samanaikaisesti kaikkien vastualueiden kautta. (Carroll 1979, 499–501) Myöhemmin Carrollin luomaa viitekehystä yritys vastuusta on hyödynnetty aihetta koskevissa tutkimuksissa, ja ajatus yritysten vastaamisesta yhteiskunnalle on alkanut muokkautumaan enemmän sidosryhmäpainotteiseksi. (Lindgreen, Swaen & Johnston 2009, 304–305).

Yritys vastuun merkityksen kasvu on johtanut yritysten toiminnan vastuullisempaan kehittämiseen (Carroll & Shabana 2010, 85). Yritysten yritys vastuuta koskevien odotusten on kuitenkin todettu vaihtelevan laajasti yritysten toiminnan sekä sitä koskevan sääntelyn ja sidosryhmien vaatimusten mukaan (McWilliams, Siegel, Wright 2006, 1–2). Tämän myötä on kehitetty monia teoreettisia näkökulmia, joiden avulla on pyritty selittämään yritysten toteuttamaa yritys vastuullista toimintaa. Teoreettiset näkökulmat voidaan kahteen luokkaan, jotka ovat taloudelliset teoriat sekä sosiaaliset ja poliittiset teoriat. Taloudellisiin teorioihin luokiteltavat teoreettiset näkökulmat keskittyvät yritys vastuun tuottamaan markkina-arvoon, huomioiden yrityksen taloudellisia sidosryhmiä. Poliittisten ja sosiaalisten teorioiden tarjoamat teoreettiset näkökulmat ovat tähän nähden monipuolisempia yritys vastuun tarkastelun kannalta, huomioidessaan huomattavasti laajemman joukon sidosryhmiä yritys vastuun tarkastellussa sekä kiinnittäen huomiota taloudellisen näkökulman sijasta poliittisiin ja sosiaalisiin tekijöihin. Poliittisten ja sosiaalisten teorioiden välillä on huomattavissa paljon yhtäläisyyksiä, minkä perusteella voidaan teoriat nähdä toisiaan täydentävinä. (Fernando & Lawrence 2014, 151–152; 166–167) Tässä työssä taloudellisista teorioista esitellään agenttiteoria ja sosiaalisista ja poliittisista teorioista sidosryhmäteoria, legitimizeettiteoria sekä institutionaalinen teoria. Seuraavissa alaluvissa tullaan tutustumaan edellä mainittuihin yritys vastuullista toimintaa selittäviin teoreettisiin näkökulmiin.

2.1. Sidosryhmäteoria

Sidosryhmäteorian avulla tarkastellaan yrityksen toimintaa sidosryhmien vaikutuksen kautta. Teoria perustuu ajatukseen, että yrityksen on tavoitteidensa saavuttamiseksi pystyttävä vastaamaan sisäisten sekä ulkoisten sidosryhmien tarpeisiin. Kyseinen teoria esiteltiin Freemanin ”*Strategic management: A Stakeholder Approach*” (1984) teoksessa,

joka muutti aikaisempaa ajattelutapaa, jossa yritykset keskittyvät ainoastaan vastaamaan suorien sidosryhmien kuten osakkeenomistajien tarpeita. Freemanin (1984) teorian määritelmän mukaan sidosryhmillä tarkoitetaan henkilöitä tai ryhmiä, jotka voivat toiminnallaan vaikuttaa yrityksen tavoitteisiin tai joihin yritys vaikuttaa tavoitteidensa saavuttamiseksi. Yrityksen sidosryhmät voivat poiketa toisistaan niiden merkittävyyden kannalta, mutta niitä yhdistää mahdollisuus vaikuttaa yrityksen toimintaan (Jonker & Foster 2002, 188).

Yksinkertaisella jaolla sidosryhmät voidaan luokitella merkittävyydeltään ensisijaisiin sidosryhmiin sekä toissijaisiin sidosryhmiin. Ensisijaisina sidosryhminä pidetään yrityksen toiminnan jatkuvuuden kannalta oleellisia ryhmiä tai henkilöitä, joiden välillä on suuri keskinäinen riippuvuus. Näihin lukeutuvat muun muassa osakkeenomistajat, työntekijät, asiakkaat sekä julkiset vaikuttajat. Toissijaiset sidosryhmät muodostuvat yritykseen vaikuttavista tai yrityksen vaikutuksessa olevista ryhmistä tai henkilöistä, jotka eivät ole liiketoimintasuhteessa yrityksen kanssa. Toissijaiset sidosryhmät eivät ole yrityksen toiminnan jatkuvuuden kannalta välttämättömiä, mutta ne voivat vaikuttaa yleiseen suhtautumiseen yritystä kohtaan. Esimerkkinä toissijaisista sidosryhmistä voidaan pitää mediaa. (Clarkson 1995, 106–107)

Sidosryhmäteorian soveltaminen liiketoiminnassa vaatii siis yrityksiltä sidosryhmien tunnistamista ja strategista näkemystä siitä, kuinka sidosryhmät otetaan huomioon yrityksen kommunikoinnin sekä liiketoiminnan toteuttamisessa. (Jonker & Foster 2002, 188, 194) Fernandon ja Lawrencen (2014) mukaan sidosryhmäteoriaa koskeva kirjallisuus jakaa teorian tyypillisesti eettiseen suuntaukseen sekä johdon suuntaukseen, jotka eroavat toisistaan niiden näkemyksestä siitä, mille sidosryhmille yritys on vastuussa. Eettisen suuntauksen mukaan yritys on vastuussa kaikille sidosryhmille ja sen perusajatuksena on vastuullisen toiminnan toteuttaminen riippumatta sidosryhmän taloudellisesta vaikuttavuudesta. Johdon suuntauksessa keskitytään ainoastaan ajatukseen vastuusta taloudellisesti voimakkaille sidosryhmille, joihin pyritään vaikuttamaan yritysraportoinnin avulla. (Fernando ja Lawrence 2014, 159–162) Longo, Mura ja Bonoli (2005) toteavat, että saavuttaakseen tavoitteensa osakkeenomistajien tuottojen parantamiseksi, on yrityksen huomioitava osakkeenomistajien lisäksi myös muiden sidosryhmien tarpeita.

Yritysvastuuta ja siihen liittyvää raportointia on käsitelty tieteellisessä kirjallisuudessa paljon sidosryhmäteorian avulla, jossa esille nousee vahvasti sidosryhmien vaikutus vastuullisen toiminnan toteuttamisessa. Julkisen painostuksen seurauksena yritysten on huomattu toimivan vapaaehtoisesti (Rasche & Esser 2006, 264), joka on vaikuttanut muun muassa yritysvastuuraportoinnin kehittymiseen. Sidosryhmien kasvavien odotusten kehittyminen yritysten tuottamaa informaatiota kohtaan on ohjannut yrityksiä uudistamaan raportointikäytäntöjään (Longsdon & Lewellyn 2000, 434). Kanadassa suoritettua yritysten vastuuraportoinnin motiiveja käsitelleessä tutkimuksessa saatiin tuloksia, jossa merkittävimpana tekijänä vastuullisuusraportoinnin julkaisemisessa nähtiin sidosryhmien tiedottaminen. Tutkimuksessa yritysvastuuraportin tekemättä jättäneet yritykset kokivat sidosryhmien painostuksen, laillisten vaatimusten sekä saavutettavien hyötyjen vähäisyyden olevan merkittävimpiä tekijöitä yritysvastuuraportoinnin puuttumisessa. (Thorne, Mahoney & Manetti 2014)

Yritysvastuuraportoinnin avulla yrityksen on siis mahdollista viestiä sen vastuullisuutta koskevasta toiminnastaan sidosryhmille. Yritysvastuuraportoinnin julkaiseminen ei kuitenkaan itsessään ole riittävä tekijä luomaan kuvaa vastuullisesti toimivasta yrityksestä, vaan käsitys vastuullisesta muodostuu vasta sidosryhmien tekemien käsitysten ja arvioiden perusteella (Hetze 2016, 291–292). Toisin sanoen, yrityksen toiminnan vastuullisuuden määrittäminen tapahtuu sidosryhmien toimesta. Saavuttaakseen parhaan mahdollisen lopputuloksen vastuullisen toiminnan raportoinnissa, yrityksiltä edellytetään selkeän raportointistrategian luomista, joka käsittelee avoimesti kaikkia yritysvastuun osa-alueita (Prado-Lorenzo, Gallego-Alvarez, & Garcia-Sanchez 2009, 105). O’Riordan ja Fairbass (2008, 747) tuovatkin esille yrityksen tarpeen tunnistaa ne sidosryhmät, joille se on vastuussa sekä määrittelemään kuinka pitkälle vastuu näiden osalta ulottuu.

Kuten aikaisemmin mainittiin, yrityksen toiminnan jatkuvuuden kannalta ei kaikkia sidosryhmiä voida pitää samanarvoisina. Tämän seurauksena yritysten ja sen sidosryhmien välille muodostuu eritasoisia sidosryhmäsuhteita, jotka vaikuttavat yrityksen vastuullisuusraportoinnin sisältöön (Herremans, Nazari & Mahmoudian 2015, 433). Vaikka osa sidosryhmistä koetaan vähemmän merkittävänä toissijaisina sidosryhminä, ei yritys voi kuitenkaan unohtaa näitä. Thijssenssin, Bollen ja Hassinkin (2015) tutkimuksessa selvitettiin toissijaisten sidosryhmien vaikutusta yritysvastuuraportoinnissa. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että ensisijaisten sidosryhmien lisäksi myös toissijaisilla sidosryhmillä on

vaikutusta yritysten tekemissä päätöksissä ja tätä kautta yritysraportoinnin sisällössä. Yritysten on yleisesti kuitenkin huomattu pyrkivän toiminnassaan kiinnittämään huomiota jatkuvuuden kannalta tärkeimpien sidosryhmien tarpeiden vastaamiseen (Thijssens, Bollen & Hassink, 2015, 874).

Sidosryhmäteorian ajatuksena on siis yrityksen osallistuminen yritys vastuulliseen toimintaan ja raportointiin vastatakseen sidosryhmien asettamiin vaatimuksiin. Julkaisemalla informaatiota yritys vastuuta koskevista toimista, hyväksyy yritys sidosryhmien oikeuden kyseisen tiedon saamiseksi, luoden samalla sidosryhmien välille tasapuolisen aseman saatavan informaation suhteen. Tämä voi yrityksen kannalta johtaa maineen parantumiseen, houkuttaa sijoittajia, alentaa pääomakustannuksia sekä parantaa sidosryhmien välisiä suhteita (Gray et al. 1996; Deegan 2009, Fernando & Lawrence 2014, 162 mukaan). Saatavat edut voivat toimia myös yritysraportoinnin epäsuorina selittävinä tekijöinä. (Fernando & Lawrence 2014, 162)

2.2. Legitimiteettiteoria

Yritysraportointia käsittelevien teoreettisten näkökulmien avulla pyritään selittämään, miksi yritykset päätyvät julkaisemaan yritys vastuuta koskevia raportteja. Tieteellisessä kirjallisuudessa yhtenä yleisimpänä ilmiötä selittävänä teoriana käsitellään legitimiteettiteoriaa. Legitimiteettiteoriassa onnistuneen yritystoiminnan ylläpitämiseksi on yrityksen ansaittava legitiimi asema yhteisössä toimimalla yhteisön ohjeiden sekä odotusten mukaisesti, jolloin yrityksen on raportoitava toimintatavoistaan yhteisölle legitimiteetin ansaitsemiseksi. Legitimiteetti nähdään yrityksen toiminnan kannalta välttämättömänä resurssina, sillä teoria perustuu ajatukseen yrityksestä osana laajempaa yhteisöä, jossa yrityksellä ei ole oikeutta yhteisön resurssien käyttämiseen, ellei tällä ole legitiimiä asemaa yhteisössä. Yrityksen epäonnistuessa toimimaan yhteisön ohjeiden tai odotusten mukaisesti, aiheutuisi tästä yrityksen toiminnalla haitallisia seurauksia. (Deegan 2019, 2314–2316)

Legitimiteettiteoriaa kuvataan usein sosiaalisen sopimuksen käsitteen avulla. Käsite kuvastaa yhteisön ja yrityksen välistä suhdetta, jossa legitimiteetti ansaitaan noudattamalla näiden välistä sosiaalista sopimusta. Yritystoiminnan ylläpitäminen sosiaalisen sopimuksen ehtojen mukaisesti ei kuitenkaan ole aina helppoa ja rikkoessaan sopimusta, eli toimimalla yhteisön ohjeiden tai odotusten vastaisesti, syntyy niin sanottu legitimiteettivaje (Deegan

2019, 2315). Huomatessaan toimintansa synnyttävän legitimizeettivajetta on yrityksen toimintansa ylläpitämiseksi tehtävä legitimizeettivajetta parantavia toimenpiteitä. Toimenpiteiden suorittamisen lisäksi yrityksen on kommunikoidava kyseisistä toimista yhteisölle, jotta yrityksen legitimizeetin on mahdollista parantua. Ilman kommunikointia kyseiset toimet eivät välttämättä saavuta yhteisön tietoisuutta, jolloin muutosta legitimizeetin parantumisen kannalta ei voi tapahtua, vaikka yritys olisikin muuttanut toimintaansa. (Deegan, Rankin & Voght 2000, 104–105). Yritysten raportointi ja ennen kaikkea yritysraportointi nähdään legitimizeettiteorian kannalta strategisena avaintekijänä yritysten mahdollisuuteen vaikuttaa yhteisön näkemyksiin ja tätä kautta legitimizeetin kasvattamiseen (Deegan 2019, 2316)

Legitimizeettiteoriaa hyödyntävät tutkimukset ovat osoittaneet, että yritysten raportointikäytänteissä on huomattavissa muutoksia merkittävän yritystoimintaa koskevan tapaturman seurauksena. Deegan et al. (2000) tutkimuksessa tutkittiin viiden Australiassa tapahtuneen merkittävän tapaturman vaikutusta alalla toimivien yritysten raportointiin. Tutkimuksen tuloksista huomattiin, että yritykset lisäsivät raportointiaan ja käyttivät tätä vähentääkseen tapaturmasta aiheutunutta negatiivista kuvaa alalle. Tutkimuksessa käsiteltävistä viidestä tapaturmasta vain yhdessä tapaturmassa ei alan yritysten raportoinnissa havaittu merkittäviä muutoksia. Kyseinen tapaturma poikkesi myös muista sen saaman vähäisen median huomion suhteen, jonka uskottiin vaikuttaneen raportoinnissa nähtyihin vähäisiin muutoksiin.

Legitimizeettiteoriaa on myös hyödynnetty tutkimuksessa tarkasteltaessa syitä kiinalaisten yritysten kasvihuonepäästöjen raportoinnille. Chu, Chatterjee ja Brown (2013) huomasivat tutkimuksessaan, että vapaaehtoisessa raportoinnissa yritykset keskittyvät tuomaan esille positiivista ja neutraalia informaatiota raportoinnissaan, välttämättä negatiivisten tulosten raportointia. Kyseinen tulos tukee legitimizeettiteorian ajatusta, jossa raportointi nähdään yhtenä keinona vaikuttaa näkemyksiin ja tätä kautta oikeuttamaan yrityksen toimia (Chu et al. 2013, 131; Deegan 2002, 302).

Kuten huomattiin, legitimizeettiteoriaa ja yritysraportointia yhdistävien tutkimusten avulla on osoitettu erilaisia raportoinnin keinoja yrityksen legitimizeetin parantamiseksi. Fernandon ja Lawrencen (2014) mukaan yritykset voivat raportoinnissaan jättää julkaisematta yritykseen liittyvää negatiivista informaatiota, tuoda esille yritysraportointiin liittyviä positiivisia uutisia tai pyrkiä selittämään yritystä koskevaa uutisointia.

Legitimiteettiteorian valossa yritykset voivat siis käyttää yritys vastuuta edistäviä toimia ja raportointia legitimitettiin säilyttämiseen, parantamiseen tai korjaamiseen. Yrityksen toteuttamien yritys vastuuta edistävien toimenpiteiden voidaan todeta olevan riippuvaisia yrityksen strategisesta näkemyksestä legitimitettiin saavuttamiseksi. (Fernando & Lawrence 2014, 156–157, 170)

2.3. Institutionaalinen teoria

Sidosryhmäteorian ja legitimiteettiteorian lisäksi yritys vastuun ja siihen liittyvän raportoinnin selittämisessä on usein käytetty myös institutionaalista teoriaa, jossa yritysten valintoja selitetään toimintaympäristön luomilla vaikutuksilla. (DiMaggio & Powell 1983, 148) Institutionaalisen teorian tarkoituksena on tutkia organisaatorakenteita sekä pyrkiä selittämään samassa toimintaympäristössä toimivien yritysten joukossa esiintyviä yhteneväisiä ominaisuuksia. (Fernando & Lawrence 2014 162–163) Yrityksen toimintaympäristöllä tarkoitetaan tunnustetun institutionaalisen alueen muodostavia yrityksiä ja toimijoita (DiMaggio & Powell 1983,148). Institutionaalisen teorian nähdään vaikuttavan yritysten valinnanvapauteen päättää toiminnastaan, sillä institutionaalisten hyväksytyjen käytäntöjen noudattamatta jättäminen voi olla uhkana yrityksen jatkuvuuden kannalta (Bansal 2005, 202).

DiMaggio ja Powell (1983, 148) havainnollistavat institutionaalista teoriaa toimialan elinkaaren avulla. Toimialan muodostumisen alkuvaiheessa, toiminnan vasta kehittyessä, eri toimijoiden käytännöissä ja toimintatavoissa on huomattavissa paljon eroavaisuuksia. Ajan kuluessa alkavat toimialan yleiset käytännöt sekä toimintatavat kuitenkin vakiintumaan, johtuen yrityksen ulkopuolisista yhteiskunnallisista tekijöistä, jotka aiheuttavat toiminnan samankaltaistumista. Institutionaalisisessa teoriassa on kuitenkin huomattava, että toimialaan kohdistuvat yhteiskunnalliset tekijät voivat kokea vaihteluita aiheuttaen muutoksia koko toimialalla (Campbell 2007, 962).

Institutionaalisisessa teoriassa saman alan toimijoiden yhteneväisiä piirteitä aiheuttavat yhteiskunnalliset tekijät voidaan jakaa kolmeen kategoriaan, jotka ovat toiminnalliset, poliittiset ja sosiaaliset tekijät. Toiminnalliset tekijät nousevat esille toiminnan suorituskyvyssä havaituista ongelmista tai institutionaalisiin käytäntöihin liittyvistä hyödyistä muokaten yritysten toimintatapoja samankaltaisiksi. Markkinoilla lisääntyvän

kilpailun on huomattu vaikuttavan toiminnallisten tekijöiden luomaan paineeseen yrityksille. Poliittisilla tekijöillä viitataan alan toiminnan taustalla toimiviin poliittisiin vaikuttajiin ja näiden näkemyksiin. Poliittisten tekijöiden aiheuttamat paineet pakottavat yrityksiä toimimaan niiden mukaan ja näiden muuttuessa kyseenalaistamaan tiettyjen käytäntöjen legitimitettä, ohjaten alan muokkautumista samankaltaiseksi. Viimeisenä yhteiskunnallisena tekijänä on sosiaaliset tekijät, jotka kuvaavat eri sosiaalisten ryhmien muodostamia paineita, joihin alan toimijoiden on sopeutettava toimintaansa. Sosiaalisia tekijöitä voivat muun muassa olla lait, yleisesti hyväksytyt käytännöt, näkemykset ja arvot asioista. (Oliver 1992; Dacin, Goodstein & Scott 2002, 46–47 mukaan)

Institutionaalisen teorian avulla huomataankin, että monet yhteiskunnalliset tekijät voivat vaikuttaa yrityksen omaksumaan yritys vastuulliseen toimintaan. Teoria havainnollistaa, kuinka yritysten yhteiskuntavastuu perustuu ajatukseen luoda toimintaympäristön kanssa samanlaiset yritys vastuukäytännöt toimintaympäristön, joita yhteiskunta ja toimintaympäristöön vaikuttavat tekijät pitävät tavallisina (Fernando & Lawrence 2014, 166). Institutionaalisen teorian oletuksena on, että yritykset omaksuvat toimintaympäristön käytäntöjä, niiden todellisesta hyödyllisyydestä riippumatta (Carpenter & Feroz 2001, 569). Deegan (2009) toteaa teoksessaan ”*Financial Accounting Theory*”, että vapaaehtoinen yritys vastuuraportointi ja yritys vastuulliset toimet voidaan nähdä osana institutionaalisia käytäntöjä. Kyseistä ajatusta tukevat myös Rahamanin, Lawrencen ja Roperin (2004) tutkimus, jossa institutionaalisten tekijöiden aiheuttaman paineen huomattiin vaikuttavan tutkittavan kohdeyrityksen yritys vastuuraportointiin.

2.4. Agenttiteoria

Edellä esiteltyjä sidosryhmäteoriaa, legitimitteettiteoriaa sekä institutionaalista teoriaa käytetään tyypillisesti tieteellisessä kirjallisuudessa selittämään yritys vastuuraportointia. Näiden lisäksi yritys vastuuraportoinnin selittämisessä voidaan käyttää agenttiteoriaa, joka yritys vastuun näkökulmasta luokitellaan taloudellisiin teorioihin, poiketen kolmesta aikaisemmin esitellystä teoriasta (Fernando & Lawrence 2014, 151–152).

Agenttiteorian tunnetuksi tekivät Jensen ja Meckling (1976) artikkelillaan, ”*Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure*”, jonka mukaan agenttiteorialla tarkoitetaan päämiehen ja agentin välistä sopimusta, jossa päämies palkkaa

agentin työskentelemään tietyissä päätöksentekoon liittyvissä tehtävissä päämiehen puolesta. Mikroteoriassa esiintyvän olettamuksen mukaan yksilöiden tavoitteena on kuitenkin oman hyödyn maksimointi, joka voi päämies-agentti-suhteessa johtaa tilanteeseen, jossa agentin tekemät päätökset eivät ole päämiehen etua tavoittelevia. Kyseinen tilanne aiheuttaa niin sanottuja agenttikustannuksia, jotka Jensen ja Meckling (1976) jakavat sitouttamiskustannuksiin, valvontakustannuksiin ja residuaalitappioihin.

Sitouttamiskustannuksilla tarkoitetaan päämiehen tarjoamia kannustimia ja palkkioita, joiden avulla voidaan pyrkiä vähentämään osapuolten välisiä tavoiteristiriitoja. Valvontakustannusten avulla päämiehen on mahdollista vaikuttaa agentin toimintaan lisäämällä tätä koskevaa valvontaa ja tiedonantovelvollisuutta. Viimeisenä agenttikustannuksena pidetään residuaalitappioita, jotka edeltävistä toimista huolimatta muodostuvat agentin epäjohdonmukaisesta päätöksenteosta päämiehen hyödyn tavoittelemiseksi. (Jensen & Meckling 1976, 308)

Yritysmailmassa päämiehellä tarkoitetaan yrityksen omistajia ja agentilla yrityksen johtoa. Barakon (2006) mukaan, kyseiset agenttikustannukset ovat yritysten kohdalla seurausta päämiehen ja agentin välisestä informaation epäsymmetriasta, johtuen agentin saamasta informaatioedusta. Informaatioepäsymmetrian takia päämiesten on lähes mahdotonta arvioida agentin tekemien päätösten kannattavuutta, jolloin agentin on mahdollista toimia oman edun tavoittelemiseksi. Tästä syystä informaation julkaiseminen toisin sanoen yritysraportointi voidaan nähdä olennaisena osana agenttiteoriaa, jonka avulla agentin on mahdollista lisätä yrityksen avoimuutta ja uskottavuutta sekä kasvattaa yrityksen arvoa vähentämällä agenttikustannuksia. (Barako, Hancock & Izan 2006, 110) Agentin toimintaan on mahdollista vaikuttaa myös erilaisten sopimusten avulla, mutta teoriassa korostuu silti ajatus informaation epäsymmetrian poistamisesta päämiehen ja agentin väliltä. (Eisenhardt 1989, 59–60). Jensenin ja Mecklingin (1976) mukaan, agenttiteoriaa on mahdollista hyödyntää, jos osapuolien välillä on yhteistyötoimintaa, joka tarkoittaisi sitä, että agenttiteorian voidaan nähdä yrityksen toiminnassa koskevan omistajien lisäksi myös muita sidosryhmiä. Fernandon ja Lawrencen (2014) mukaan, yritysvastuuta selittävässä taloudellisissa teorioissa, kuten agenttiteoriassa, huomioidaan kuitenkin yleensä ainoastaan taloudelliset sidosryhmät. Selitettäessä yritysvastuuraportoinnin julkaisemista agenttiteorian avulla, voidaan yrityksen ajatella olevan agentti, jonka päämiehenä toimii yrityksen ulkopuolinen taloudellinen sidosryhmä, esimerkiksi yrityksen asiakkaat. Tässä tapauksessa

yritysvastuuraportoinnilla pyrittäisiin poistamaan asiakkaiden ja yrityksen välistä informaation epäsymmetriaa yrityksen vastuullisuutta koskevista toimista.

3. YRITYSVASTUURAPORTOINTI

Yritysvastuuraportointiin viittaava termistö on hyvin laaja-alainen ja nimitykset voivat vaihdella ei-taloudellisten tietojen raportoinnista, kestävän kehityksen raportteihin sekä yritysraportteihin (Roca & Searcy 2012, 103). Yritysten käyttämistä vaihtelevista nimityksistä huolimatta tärkeimmässä asemassa on raportoinnin tarjoama sisältö (Searcy & Buslovich 2013, 149). Yritysvastuuraportoinnin määritelmän mukaan raportti sisältää laadullista ja määrällistä tietoa yrityksen taloudellisten, ympäristöllisten ja sosiaalisten tekijöiden parantamisesta raportointikaudella liitettynä osaksi kestävän kehityksen johtamisjärjestelmää (Daub 2005, 76).

Yritysjohdon käsitys ainoastaan taloudellisten tietojen julkaisemisesta ulkoisille sidosryhmille on kehittynyt. Yritysten perinteisen tilinpäätösraportoinnin tarkoituksena on raportoida sidosryhmille yrityksen taloudellisia asioita koskevaa informaatiota, kun taas yritysraportointi tarjoaa sidosryhmille tietoa yrityksen toiminnan sosiaalisista ja ympäristöllisistä vaikutuksista. Yritysvastuuraportoinnin toteuttamiseen vaativien tietojen kerääminen on kallista, mutta tämä nähdään kuitenkin hyvänä liiketoimintakäytäntönä uusien asiakassuhteiden luomiseksi sekä vanhojen säilyttämiseksi. Etenkin raportoinnin varmentaminen luo merkittäviä kustannuksia yrityksille (Kolk 2010, 373). Sidosryhmät kuitenkin vaativat yrityksiltä avointa, vastuullista ja strategista informaatiota, jonka avulla on mahdollista yhdistää menneisyys tuleviin riskeihin ja mahdollisuuksiin. (Rupley, Brown, Marshall 2017, 172)

Yritysvastuuraporttien tarkoituksena on siis viestiä yrityksen toiminnan vastuullisuudesta, ja niiden avulla sidosryhmien on mahdollista saada relevanttia tietoa ja lisätä heidän ymmärrystään yrityksen toiminnasta, tavoitteista sekä saavutuksista. Yritysvastuuseen liittyvä raportointi on vahvasti sidoksissa olennaisuuden käsitteeseen, jota määrittelevät yritysraportin aiheiden ja vaikutusten merkittävyys yrityksen liiketoiminnassa sekä sidosryhmissä. Yleisellä tasolla vastuulliseen toimintaan sitoutuminen ei ole yrityksen kannalta riittävää, vaan yrityksen tulisi määritellä liiketoimintansa kannalta olennaiset yritysraportin aiheet, joiden perusteella sen on mahdollista lähteä luomaan yritysraportointia. Yritysvastuuraportin julkaiseminen on yrityksen kannalta strateginen päätös, sillä raportoinnin tuomat hyödyt ovat etukäteen vaikeasti määriteltävissä ja ovat usein yrityskohtaisia. Yritysvastuuraportista mahdollisesti saatava arvo ja hyödyt

ovat kuitenkin kyseenalaistettavissa, mikäli raportti ei ole sisällöltään avoin ja luotettava. Yritysvastuuraportoinnin voidaan todeta toimivan osoituksena sisäisille ja ulkoisille sidosryhmille yrityksen sitoutumisesta yritysvastuulliseen toimintaan. (Niskala, Pajunen, Tarna-Mani 2019; Kurittu 2018, 7–8)

Edellisessä teorialuvussa perehdyttiin tarkemmin yritysvastuuseen ja selitettiin siihen liittyvän raportoinnin teoreettisia näkökulmia. Tässä teorialuvussa pyritään luomaan yleiskuvaa yritysvastuuraportoinnista tutustumalla yritysvastuuraportoinnin historiaan ja kehitykseen sekä yritysvastuuraportoinnin viitekehyksiin. Yritysvastuuraportoinnin viitekehyksistä tutustutaan GRI-, SASB- ja ISO-standardeihin, jotka ovat KPMG:n vuonna 2020 tekemän tutkimuksen mukaan käytetyimmät raportointistandardit. (KPMG 2020) Tämän jälkeen tarkastellaan tieteelliseen kirjallisuuden avulla yritysvastuuraportoinnissa esiintyviä ongelmia sekä esitellään IFRS säätiön ehdotusta uusista maailmanlaajuisista raportointistandardeista. Teorialuvun loppuun on vielä luotu katsaus tässä työssä tehtävän tutkimuksen teoreettisille lähtökohdille.

3.1. Vastuuraportoinnin historia ja kehitys

Vastuullisen raportoinnin merkittävä lisääntyminen 1990-luvun aikana on johtunut useiden tekijöiden aiheuttamista seurauksista. Yhteiskunnan tietoisuuden lisääntyminen, sidosryhmien aiheuttamat paineet sekä sosiaaliset huolenaiheet, kuten luonnonkatastrofit, pakottivat yrityksiä lisäämään vastuullisuuteen liittyviä toimia. Vaatimukset vastuullisuuden lisääntymisestä osana yritystoimintaa alkoivat lisääntyä kuitenkin jo 1960-luvulla teknisestä kehityksestä johtuvan resurssien nopean ehtymisen seurauksena. Samaan aikaan myös eri järjestöt alkoivat painostamaan yrityksiä tekemään oman osansa vastuullisuuden saavuttamiseksi. (Tschopp & Nastanski 2013, 150–152; Marlin & Marlin 2003)

Yritykset alkoivat sisällyttämään sosiaalisia ja ympäristöllisiä aiheita raportteihinsa 1970-luvun aikana, jolloin myös käsite Corporate Social Responsibility alkoi muodostumaan. Raporttien toteutukseen liittyvän sääntelyn puuttuminen johti kuitenkin usein raporttien epäonnistumiseen. 1980-luvun alkupuolelle kestänyttä vastuullisen raportoinnin aikakautta voidaan pitää vastuullisuusraportoinnin ensimmäisenä vaiheena, jolloin raportit olivat sisällöltään suppeita ja niitä käytettiin harhaanjohtavina markkinointivälineinä. Vastuullisuusraportoinnin toisessa vaiheessa ajatus yrityksen vaikutuksesta

osakkeenomistajien lisäksi myös muihin sidosryhmiin alkoi muodostumaan, johtaen myöhemmin nykyiseen usean sidosryhmän huomioonottavaan raportointiin. Vastuullisuusraportointi alkoi saamaan paljon huomiota ja julkaistavien yritysvastuuraporttien avulla pyrittiinkin vaikuttamaan yhteiskunnan luomaan kuvaan yrityksestä sekä rauhoittamaan osakkeenomistajia. Vastuullisuusraportoinnin toisessa vaiheessa raportit olivat sisällöltään kattavampia ja niiden tiedot olivat paremmin todennettavissa. (Tschopp & Nastanski 2013, 150–152; Marlin & Marlin 2003)

Nykyisessä usean sidosryhmän lähestymistavassa yritysvastuuraporteilla pyritään antamaan tietoa sijoittajille sekä muille sidosryhmille, jotka hyödyntävät yritysvastuuraportteja muun muassa päätöksenteossa. Vastuullisen sijoittamisen suosion kasvaessa useat sidosryhmät ovat ajan myötä saavuttaneet vahvemman aseman, jonka seurauksena heidän on mahdollista vaikuttaa yrityksiltä saatavaan raportointiin. Raportoinnin sisältöön on vaikuttanut myös raportointistandardit, jotka ovat lisänneet sidosryhmien saatavilla olevaa tietoa. Uskottavuuden saavuttamiseksi yritysvastuuraportoinnissa korostuu ulkopuolisten organisaatioiden avulla saatava hyväksyntä. (Tschopp & Nastanski 2013, 150–152; Marlin & Marlin 2003) Monet yritykset tukeutuvakin yritysvastuuraportoinnin toteuttamisessa käytettävissä oleviin raportointistandardeihin (Roca & Searcy 2012, 105)

Yritysvastuuraportoinnin kysynnän kasvaessa kustannukset ja riskit näiden tietojen ilmoittamatta jättämisestä ovat kasvaneet, jolloin tietojen avoin raportointi on todennäköisesti yrityksen taloudellisten etujen mukaista (Rupley, Brown, Marshall 2017, 172). Nykyään N100-luokitteluun kuuluvista yhtiöistä 80 % tuottaa vastuullisuuteen liittyvän raportin, kun 1990-luvun alkupuolella vastaava luku oli 12 % (KPMG 2020, 10). Tulevaisuuden osalta yritysvastuuraportoinnin kansainvälisen sääntelyn odotetaan lisääntyvän, minkä uskotaan parantavan raportoinnin yhteneväisyyttä. Tämän ohella yritysvastuuraportoinnin uskotaan keskittyvän vielä enemmän sidosryhmien tarpeiden vastaamiseen sekä kiinnittämään huomiota enemmän vastuullisuuden vaikutuksiin lukujen sijasta. (KPMG 2017, 6–7; KPMG 2020, 8)

3.2. Yritysvastuuraportoinnin viitekehykset

Yritysvastuuraportointi alkoi yleistymään 1990-luvulla, kun yritykset alkoivat raportoidaan vapaaehtoisesti ympäristöllisestä ja sosiaalisesta toiminnastaan sekä vaikutuksista, lisäten

saatavaa informaatiota heidän toimintaperiaatteistaan, kehityksestään ja tuloksistaan. Yritysvastuuraportit voivat sisältää eri tietoja, jotka on tuotu esille useammalla eri tavalla käyttäen vaihtelevia määritelmiä ja mittareita. Tämä tuokin esille yritysvastuuraportoinnin ongelman liittyen vaihteleviin raportointikäytänteisiin sekä raportoinnin luotettavuuteen. Osittaisena vastauksena näihin ongelmiin eri organisaatiot ovat laatineen raportoinnin viitekehyksiä auttamaan yrityksiä yritysvastuuraportoinnin tekemiseksi. (Fortanier, Kolk, Pinkse 2011, 666)

GRI Sustainability Reporting Standards (GRI standards) on Global Reporting Initiativen (GRI) luoma yleisesti hyväksytty yritysvastuun raportointiohjeistus, jonka tarkoituksena on toimia yritysten taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövaikutusten raportointia ohjeistavana viitekehyksenä. GRI sai alkunsa yhteisestä tavoitteesta luoda toimintamalli yritysvastuun ja kestävän kehityksen raportoinnille, joka vastaisi tilinpäätösraportointia. Ensimmäinen GRI-raportointiohjeistus julkaistiin vuonna 2000, mutta ohjeistus on tämän jälkeen uudistunut useampaan kertaan (GRI 2020). Nykyinen GRI-standardit-nimityksellä kulkeva versio on kehittynyt aikaisempien ohjeistusten pohjalta vuonna 2016 ja on KPMG 2020 selvityksen mukaan käytetyin raportointistandardi niin N100- kuin G250-yritysten joukossa. GRI-standardit sisältävät erillisiä toisiinsa linkittyneitä raportointistandardeja, jotka mahdollistavat yksittäisten standardien muokkaamisen sekä uusien standardien lisäämisen osaksi ohjeistusta. Modulaarisen rakenteen ansiosta koko viitekehystä ei tarvitse päivittää yritysvastuukentässä tapahtuvan kehityksen myötä. Tarvittaessa tehtävä raportoinnin kehitystyö toteutetaan yhteistyössä usean sidosryhmän kanssa yleisen edun saavuttamiseksi. (Niskala, Pajunen, Tarna-Mani 2019)

Uusin GRI-standardien sisältö muodostuu pääosin aikaisemmasta G4-raportointiohjeistuksesta, johon tehtiin rakenteellisia muutoksia sisällön selkeyttämiseksi sekä erottelemaan raportointiin liittyvät vaatimukset suosituksista ja ohjeistuksista. GRI-standardit on pyritty luomaan soveltumaan kaikille yritysvastuuraportointia suorittaville yrityksille riippumatta niiden koosta, yritysmuodosta, toimialasta tai maantieteellisestä sijainnista, mahdollistaen yrityksen sekä sidosryhmien välisestä toiminnasta aiheutuvien kestävän kehityksen vaikutusten esille tuomisen. GRI tavoittelee standardeillaan yritysvastuuraportoinnin vertailtavuuden parantamista, mikä helpottaisi toiminnan ja tulosten arvioimista myös yritysvastuun osalta. Standardit ovat kokonaisuuden muodostava yritysvastuuraportoinnin ohjeistus, mutta yksittäisten standardien hyödyntäminen

yrittävien yritysvastuuraportoinnin laatimisessa on myös mahdollista. GRI-standardien mukaan suoritettussa yritysvastuuraportoinnissa painotetaan olennaisiin yritysvastuukysymyksiin keskittymistä. (Niskala, Pajunen, Tarna-Mani 2019)

Viestimällä avoimesti vastuullisuutta edistävästä sekä haitallisista vaikutuksista, voi GRI-standardien avulla raportointia suorittava yritys antaa kattavan ja tasapainoisen kuvan omasta toiminnastaan (Niskala, Pajunen, Tarna-Mani 2019). Tämän saavuttamiseksi GRI on määritellyt raportointiperiaatteet, jotka tulisi ottaa huomioon raportoinnin laatimisessa. Raportointiperiaatteet on jaettu kahteen luokkaan, jotka ovat sisällön sekä laadun määrittelyn periaatteet. Sisällön määrittelyn periaatteita soveltamalla pystytään tunnistamaan, mitä yritysvastuuraportin tulisi sisältää, huomioiden yrityksen toiminnan, vaikutukset sekä sidosryhmien odotukset. Laadun määrittelyn periaatteet opastavat yritysvastuuraportissa annettavan tiedon laadun sekä asianmukaisen esittämisen varmistamisessa, jotta sidosryhmät pystyvät arvioimaan yrityksen toimintaa sekä tekemään päätöksiä saadun informaation pohjalta. (GRI 2015, 16–18) Tschoppin ja Nastanskin (2013) raportointistandardeja arvioivassa tutkimuksessa GRI:n luomien standardien katsotaan olevan päätöksenteon kannalta paras standardi tuottamaan hyödyllistä informaatiota. Tutkimuksen mukaan standardit ovat kattavat ja mahdollistavat sidosryhmien erityisten huolenaiheiden huomioonottamisen raportoinnissa.

Kokonaisuudessaan GRI-standardit muodostuvat yleisistä sekä aihekohtaisista standardeista. Yleiset standardit, toisin sanoen GRI 100 -sarja sisältää kolme erillistä kokonaisuutta, jotka ovat GRI 101: Raportointiperusteet, GRI 102: Yleiset tunnusluvut ja GRI 103: Johtamiskäytännöt. Edellä mainitut standardit ovat sisällöllisesti sekä käyttötarkoitukseltaan toisistaan poikkeavia, mutta toisiaan täydentäviä yhteisiä raportoinnin ohjeita kaikille GRI-standardeja käyttäville. GRI 100 -sarjan standardit muodostavat pohjan GRI-standardien raportoinnille käsitellen muun muassa edellä mainittuja raportoinnin periaatteita ja olennaisuutta. Aihekohtaiset standardit muodostuvat kolmesta erillisestä sarjasta, jotka ovat GRI 200 -sarja: Taloudellisen vastuun standardit, GRI 300 -sarja: Ympäristövastuun standardit sekä GRI 400 -sarja: Sosiaalisen vastuun standardit. Aihekohtaiset standardit opastavat yrityksiä olennaisten vastuukysymysten raportoinnissa. Raportoivan yrityksen tulee soveltaa raportointiperiaatteita aihekohtaisissa standardeissa määritelläkseen raportoinnin kannalta vain olennaiset standardit. (Niskala, Pajunen, Tarna-Mani 2019)

GRI-standardit itsessään on eroteltu vaatimuksiin, suosituksiin sekä ohjeistuksiin, jota on usein hyödynnetty standardimuotoisissa ohjeistuksissa. Suorittaakseen raportoinnin GRI-standardien mukaisesti on raportoivan yrityksen noudatettava annettuja vaatimuksia, jotka ovat sisällöltään velvoittavia ohjeita ja tunnuslukuihin liittyviä raportointivaatimuksia. Standardin mukainen raportointi ei edellytä suositusten tai ohjeistusten käyttämistä, jolloin yrityksen on itse mahdollista päättää näiden käytöstä. Suositukset sisältävät GRI:n laatimia ehdotuksia standardin raportoimiseen liittyen, kun taas ohjeistuksissa on löydettävissä tietoa standardin sisältämien vaatimusten ymmärtämiseksi. (Niskala, Pajunen, Tarna-Mani 2019)

GRI-standardien jälkeen käytetyimpiä ohjeistuksia ja standardeja yritysvastuuraportoinnissa ovat Sustainability Accounting Standard Boardin (SASB) viitekehys sekä International Organization for Standardizationin (ISO) luomat standardit (KPMG 2020, 25). Sustainability Accounting Standard Board on Sustainability Accounting Standard Board -säätiön alaisuudessa toimiva riippumaton taho, joka on kehittänyt maailmanlaajuisesti sovellettavat toimialakohtaiset vastuullisuusstandardit, jotka ovat sidoksissa sijoittajien olennaisuuden käsitteeseen. Toimialakohtaista standardien jaottelua perustellaan tietyllä toimialalla esiintyvien samankaltaisilla toimintamalleilla, jotka synnyttävät yhtenevät raportointitarpeet. Tähän mennessä SASB on kehittänyt toimialakohtaiset vähimmäisvaatimukset sisältävät standardit 77 eri toimialan käyttöön helpottamaan yritysten ja sijoittajien päätöksentekoon vaikuttavan informaation kommunikointia. Standardien avulla on pyritty huomioimaan vastuullisuuteen vaikuttavat ympäristölliset, sosiaaliset ja hallinnolliset tekijät, joilla on taloudellisesti olennaista vaikutusta yrityksen nykyiseen ja tulevaan toimintaan. Standardit on luotu näyttöön perustuvan tutkimuksen sekä sidosryhmien vuorovaikutuksen pohjalta. (SASB 2017)

The International Organization for Standardization on myös riippumaton taho, joka on 165 valtion kansallisista standardijärjestöistä muodostunut verkosto. ISO:n toiminnan tarkoituksena on kehittää markkinoiden kannalta merkittäviä vapaaehtoisia kansainvälisiä standardeja, jotka tarjoavat ratkaisuja maailmanlaajuisiin haasteisiin. Standardeista ISO 26000 käsittelee sosiaalista vastuuta laajentaen sen soveltuvuutta yritysten vastuullisuudesta myös muihin virastoihin ja organisaatioihin. Standardi sisältää erillisen sosiaalisten ja ympäristöasioiden raportoinnin toteuttamista käsittelevän osion, mutta sen ensisijaisena tarkoituksena on antaa ohjeistusta sosiaalisen vastuun toteuttamisessa organisaatiossa sekä auttamaan tätä koskevien kysymysten käsittelemistä, erottaen sen perinteisistä

yhteiskuntavastuun raportointistandardeista. Perinteiset yritysvastuuraportointiohjeistukset voidaan nähdä parempina, mikäli organisaation ensisijaiset sidosryhmät muodostuvat sen ulkoisista sidosryhmistä. ISO 26000 -standardin lähestymistapa on kuitenkin samankaltainen useiden yritys vastuuta käsittelevien ehdotusten kanssa kannustaen organisaatioita säätelyn sijaan vapaaehtoiseen toimintaan. (ISO 2016; Tschopp & Nastanski 2013, 156)

3.3. Nykyisen yritys vastuuraportoinnin ongelmat

Eri kokoluokassa ja toimialalla toimivat yritykset voivat julkaista sidosryhmilleen säännöllisesti yritys vastuuraportteja omasta toiminnastaan. Lyhyet tiivistelmät yritysten ympäristötoimenpiteistä ovat kehittyneet kattaviksi raporteiksi, joiden avulla pyritään viestimään yrityksen toimia kestävän kehityksen edesauttamiseksi ympäristöön, sosiaaliseen ja taloudelliseen liittyvissä näkökohdissa. Yritys vastuuraportointi on kehityksessään saavuttanut vaiheen, jossa sen voidaan nähdä olevan keskeinen osa yrityksen yleistä kirjanpidon raportointikehystä. Vertailtaessa yritys vastuuraportoinnin alkuaikoja nykyhetkeen on raportointikäytänteet kehittyneet merkittävästi, sisältäen kuitenkin edelleen puutteita raportoinnin sisällössä (Tschopp & Huefner 2014, 565). Yritys vastuuraportoinnin sisältöä ja laatua koskevassa tutkimuksissa onkin kritisoitu raportointia vertailukelpoisuuden ja läpinäkyvyyden osalta sekä raportoinnin ongelmia viestiä yrityksen todellista tilannetta. (Zsóka & Vajkai 2018, 19–20)

Yritys vastuuraportoinnin sisältöön sekä laatuun liittyvästä tieteellisestä kirjallisuudesta on löydettävissä useita tutkimuksia, jotka analysoivat yritys vastuun vertailukelpoisuutta. Boiral ja Henri (2016) tutkivat yritysten kestävän kehityksen suorituskyvyn vertailtavuutta näiden julkaisemien yritys vastuuraporttien avulla. Tutkimus toteutettiin vertailemalla kahdentoista kaivosyrityksen tuottamaan yritys vastuuraporttia, joiden tekemisessä oli käytetty samaa raportointiohjeistusta. Tutkimuksesta saadut tulokset osoittivat selvästi, että yritys vastuuraportoinnin avulla ei pystytä vertailemaan kestävän kehityksen suorituskykyä, jonka perusteella olisi mahdollista luokitella yrityksiä. Raporttien vertailukelvottomuus johtui muun muassa näkökohtien eroavaisuuksista, ohjeistuksen ja mittareiden vaihtelevasta käytöstä sekä epäselvästä ja puutteellisesta sisällöstä. Vastaavia tuloksia saatiin Zsókan ja Vajkain (2018, 41) tutkimuksessa, jossa saman alan yritysten raportoinnin vertailtavuuden ongelmia selitettiin raportointia koskevan ohjeistuksen joustavuudella. Siewin (2015)

tekemässä raportointia tarkastelevassa tutkimuksessa mainitaan myös standardisoinnin puutteen olevan yleinen tekijä yritysvastuuraportoinnin heikolle vertailtavuudelle. Yhtenäisten raportointikäytäntöjen noudattamisen uskottiin kuitenkin Einwillerin, Ruppelin ja Schnauberin (2016) tekemän tutkimuksen tuloksissa lisäävän raporttien vertailtavuutta, vaikka tämä ei tehnytäkään näistä täysin vertailukelpoisia.

Roca ja Searcy (2012) sekä Lozano ja Huisingh (2011) ovat tutkimuksissaan kiinnittäneet huomiota raportoinnissa käytettäviin indikaattoreihin. Molempien tutkimusten tuloksista huomattiin raportoinnin vertailtavuuteen vaikuttavan käytettävien indikaattorien suuri määrä. Roca ja Searcy (2012, 115–116) tutkimuksen tulokset osoittivat myös kuinka eri aloilla toimivien yritysten käyttämät indikaattorit voivat vaihdella niin määrällisesti, kuin sisällöllisesti hankaloittaen raportoinnin vertailtavuutta. Käytettyjen indikaattorien suurta määrää perusteltiin tutkimuksessa raporttien tavoitteiden eroavaisuudella, maakohtaisilla käytänteiden vaihteluilla sekä standardisoidun sääntelyn vähäisyydellä.

Albernathy, Stefaniak, Wilkins ja Olson (2017) tuovat artikkelissaan esille kuinka harkinnanvaraisten tietojen julkistaminen sekä sääntelyn yhdenmukaisuuden puuttuminen mahdollistaa todellisuudesta poikkeavan kuvan luomista, heikentäen raportoinnin läpinäkyvyyttä. Monet yritysvastuuraportit antavatkin myönteisen kuvan yrityksestä korostamalla vastuullisen toiminnan positiivisia puolia ja rajaamalla negatiivisia vaikutuksia. Kyseisen lyhytnäköinen yritysvastuun rooli voidaan nähdä haitallisena, sillä todellisen tilanteen paljastuminen heikentäisi yrityksen uskottavuutta. Uskottavuuden parantamiseksi yrityksen tulisikin käyttää yritysvastuuraportointia tuodakseen esille positiivisia vaikutuksia kuin myös negatiivisten vaikutusten selittämiseen ja ratkaisemiseen. (Sethi, Martell ja Demir 2017, 74) Albernathy et al. (2017) artikkelissa todetaankin asianmukainen sääntelyn olevan yksi tärkeimmistä tekijöistä raportoinnin läpinäkyvyyden säilyttämiseksi ja kuinka eri maiden sekä markkinoiden välisen yritysvastuuraportointia koskevan sääntelyn vaihtelu luo ongelmia raportoinnin läpinäkyvyyden suhteen.

Kuten huomattiin, useat tutkimukset ovat osoittaneet raportoinnin sääntelemättömyyden ja joustavuuden olevan haitallinen tekijä yritysvastuuraportoinnissa. Lockin ja Seelen (2016) tekemässä tutkimuksessa on vapaaehtoisten standardien nähty kuitenkin lisäävän yritysvastuuraportoinnin uskottavuutta. Tutkimuksessa analysoitiin yritysvastuuraporttien uskottavuutta 237 yritysvastuuraportin avulla, jotka olivat peräisin yhdestätoista eri EU-maasta. Tutkimuksen tulokset osoittivat raportoinnin uskottavuuden olevan heikkoa jättäen

tämän osalta parantamisen varaa. Tutkimuksessa laadukasta informaatiota pidettiin tärkeimpänä tekijänä lisäämään raportoinnin uskottavuutta edellyttäen sisällön ymmärrettävyyttä. Näiden edellytysten perusteella vapaaehtoisten standardien noudattamisen havaittiin tutkimuksessa lisäävän uskottavuutta niiden parantaessa ymmärrettävyyttä sekä sisällön laatua. Tutkimus ei suoranaisesti anna tutkimusnäyttöä lainsäädännön vaikutuksesta parantaa raportoinnin uskottavuutta, mutta antaa kuitenkin näyttöä siitä, että laeilla voi olla erilainen vaikutus raportoinnin uskottavuuteen. Lock ja Seele (2016) uskovat, että useiden valtioiden välinen yhtenäinen sääntely voi olla hyödyllinen tasapuolisten toimintaedellytysten luomiseksi sekä uskottavuuden parantamiseksi.

Searcyn ja Buslovichin (2013) tutkimuksessa haastateltiin 35 kanadalaisen yrityksen asiantuntijaa yritysvastuuraporttien tekemisestä. Tulokset osoittivat raporttien sisällön määrittelyn tapahtuvan yrityksen omien sisäisen prosessin avulla sekä hyödyntämällä raportointiohjeistuksia. Tutkimuksen tuloksista myös ilmeni, että raportointiohjeistusten vaatimuksia, jotka eivät olleet määräyksiä, muutettiin tai jätettiin huomiotta, minkä seurauksena raporttien vertailtavuus hankaloituu. Tuloksissa korostetaan kestävän kehityksen tarkoittavan eri asioita eri yrityksille sekä sidosryhmille, mikä vaikuttaa julkaistavan yritysvastuuraportoinnin sisältöön. Edellä mainitun tutkimuksen tuloksia tukevat Asifin, Searcyn, dos Santosin ja Kensahin (2013) havainnot. Tutkimuksessa tarkasteltiin hollantilaisten yritysten yritysvastuuraportteja, joiden huomattiin olevan sisällöltään vaihtelevia. Havaintojen perusteella tuodaan esille tarve yritysvastuuraportointistandardien kehittämiseksi. Kehittämällä standardeja parannettaisiin raporttien muodollisia sekä sisällöllisiä vaatimuksia, vaikuttaen julkaistavan tiedon merkittävyyteen sekä vertailukelpoisuuteen.

Tschopp ja Nastanski (2013, 147–148) näkevät myös tarvetta yritysvastuuraportoinnin yhdenmukaistamiselle, joka prosessina tarkoittaisi raportointikäytäntöjen vertailukelpoisuuden lisäämistä vähentämällä raporttien välistä vaihtelua. Vertailukelpoisuuden lisäksi yhdenmukaistamisen avulla parannettaisiin raportoinnin läpinäkyvyyttä. Eri kansainvälisten järjestöjen luomat raportointiohjeistukset ovat vaikuttaneet yritysvastuuraportoinnin kehittämiseen merkittävästi, mutta niiden vaihtelevat käytännöt voidaan kuitenkin samalla nähdä yritysvastuuraportoinnin mahdollisuuksia rajoittavana tekijänä (Tschopp & Huefner 2014, 574–575). Vaihtelevat raportointikäytännöt

aiheuttavat lisäkustannuksia, heikentävät tiedon uskottavuutta sekä estävät tätä kautta investointeja ja mahdollista talouskasvua. Näin ollen yhdenmukaistamisella onnistuttaisiin parantamaan markkinoiden tehokkuutta lisäämällä saatavilla olevaa tietoa sijoittajille ja muille sidosryhmille. (Tschopp ja Nastanski 2013, 147–148)

Tschoppin ja Nastanskin (2013) tutkimuksessa raportoinnin yhdenmukaistamisen nähdään etenevän tarvittavan sääntelyn lisääntyessä, yritysvastuuraportoinnin riippuvuuden kasvaessa markkinoilla sekä raportoivien organisaatioiden välisen yhteisymmärryksen lisääntyessä. Heidän mukaansa yhdenmukaisten raportointikäytäntöjen luomiseksi on olemassa kaksi vaihtoehtoa. Ensimmäinen vaihtoehtoista vastaa IFRS-standardien luomista, jossa kaikki osapuolet hyväksyvät yhden raportointistandardin. Toisin kuin tilinpäätösstandardeissa, joissa raportoinnin maailmanlaajuinen yhtenäistäminen on välttämätöntä, on yritysten yritysvastuuraportoinnissa mukana useita sidosryhmiä, mikä hankaloittaa standardien sopimista kaikille osapuolille. Yritysvastuuraportointi onkin kehittynyt erilaisten sidosryhmien vaikutuksesta tapahtuneen oppimisprosessien kautta, verrattuna tilinpäätösraportointiin, joka kehittyi ylhäältä tulevien sääntelyprosessien kautta. Toinen vaihtoehtoista on taas erilaisten raportointistandardien säilyttäminen, jossa vastuu yhtenäistämistä ja tietojen vertailukelpoisuuden muuntamisesta ovat yrityksillä ja sidosryhmillä. (Tschopp ja Nastanski 2013, 160–161)

Kuten jo mainittiin, yritysvastuuraportointiin liittyvien useiden sidosryhmien takia raportointistandardien yhdenmukaistaminen nähdään kuitenkin pitkänä ja hankalana prosessina. Sidosryhmien monipuolisuus hankaloittaa yhdenmukaistamista sidosryhmävaatimusten vaihteluiden takia, jolloin raportoinnilta vaaditaan erilaisia tietoja eri syistä. Yhdenmukaistamisen esteenä ovat myös yritys vastuun määrittelemisen vaikeus osana yritysten toimintaa sekä tarkkojen määrällisten ja laadullisten toimenpiteiden puuttuminen suoriutumisen mittaamiseksi. (Tschopp & Nastanski 2013, 160–161) Vaikka standardisointi parantaisi yleisesti raportoinnin yhteneväisyyttä heikentäisi se myös standardien joustavuutta, rajoittaen yritysten yksilöllisten raportointitarpeiden huomioimista (Asif et al. 2013). Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että yritys vastuuraportointia tekevät yritykset suosisivat useiden standardien sijaan mieluummin yhden hyväksytyyn standardin käyttämistä. (Tschopp & Nastanski 2013, 160–161) Yhdenmukaista järjestelmää vastustavat tahot kuitenkin uskovat, että yhdellä hyväksytyllä standardilla ei pystytä vastaamaan kaikkien sidosryhmien tarpeisiin (Tschopp & Huefner 2014, 574–575).

Alapuolelle olevassa taulukossa on vielä koottuna tämän työn kannalta merkittävimmät tutkimukset.

Taulukko 1. Tutkimuksen keskeisimmät lähteet.

Tekijät, vuosi	Tutkimuksen nimi	Aineisto/ Menetelmä	Tulokset
Roca & Searcy (2012)	An analysis of indicators disclosed in corporate sustainability reports	94 kanadalaisen yrityksen kestävyysraportin sisällönanalyysi	Eri aloilla toimivien yritysten käyttämät indikaattorit voivat vaihdella niin määrällisesti, kuin sisällöllisesti hankaloittaen raportoinnin vertailtavuutta
Searcy & Buslovich (2013)	Corporate perspectives on the development and use of sustainability reports	35 kanadalaisen yrityksen yritysraportoinnin asiantuntijan haastattelu	Tuloksissa korostetaan kestävä kehityksen tarkoittavan eri asioita eri yrityksille sekä sidosryhmille, joka vaikuttaa julkaistavan yritysraportoinnin sisältöön
Tschopp & Nastanski (2013)	The harmonization and convergence of corporate social responsibility reporting standards	Haastattelu/Analyysi, joiden avulla suoritettu vertailua neljän eri yritysraportointi standardin välillä	Yritysraportointi standardien yhdenmukaistaminen koetaan hankalana, mutta nähdään kuitenkin merkittävänä kehityskohtena
Siew (2015)	A review of corporate sustainability reporting tools (SRTs)	Analysoitu raportointiin vaikuttavia tekijöitä (viitekehykset, standardit sekä luokitukset ja mittarit)	Standardisoinnin puute on yleinen tekijä yritysraportoinnin heikolle vertailtavuudelle
Boiral & Henri (2016)	Is sustainability performance comparable? A study of GRI reports of mining organizations	Sisällönanalyysi 12 kaivosyrityksen kestävyysraportista	Yritysraportoinnin avulla ei pystytä vertailemaan kestävä kehityksen suorituskykyä, jonka perusteella olisi mahdollista luokitella yrityksiä
Albernathy, Stefaniak, Wilkins & Olson (2017)	Literature review and research opportunities on credibility of corporate social responsibility reporting	Kirjallisuuskatsaus 10 vuoden sisällä tehtyihin tutkimuksiin liittyen raportoinnin uskottavuuteen	Asianmukainen sääntely on yksi tärkeimmistä tekijöistä raportoinnin läpinäkyvyyden säilyttämiseksi

3.4. IFRS säätiö – Ehdotus yritysvastuuraportoinnin uudistamisesta

Kuten aikaisemmin jo todettiin, yrityksen vastuullisen toiminnan merkitys on kasvanut, minkä seurauksena myös tarve yritysvastuuraportoinnille on lisääntynyt. (KPMG 2020, 7) Tämän myötä myös voittoa tavoittelematon IFRS-säätiö, joka on kehittänyt eri puolilla maailmaa käyttöön otetut kansainväliset tilinpäätösstandardit, on viiden vuoden välein tehtävässä strategiakatsauksessaan kiinnittänyt huomiota vastuuraportoinnin lisääntymisestä johtuvaan sääntelyn kasvavaan tarpeeseen. Useat organisaatiot ovat kehittäneet vastuuraportointiin liittyviä ohjeistuksia eri sidosryhmille, luoden vaihtelevia lähestymistapoja ja tavoitteita, jotka aiheuttavat raportoinnin sisällöissä merkittäviä eroja. (IFRS 2020a, 6) Tähän liittyen IFRS-säätiö on julkaissut kuulemisasiakirjan vuoden 2020 loppupuolella, jonka avulla on haluttu arvioida sidosryhmien tarvetta maailmanlaajuisten yritysvastuuraportointi standardeille sekä selvittää missä määrin säätiön tulisi osallistua standardien kehittämiseen tarpeen esiintyessä (IFRS 2020b).

Kuulemisasiakirjassa tuodaan esille kolme eri lähestymistapaa siitä, kuinka IFRS-säätiön olisi mahdollista edistää maailmanlaajuisten yritysvastuuraportointistandardien kehittämistä laajentamalla toimenkuvaansa taloudellisten raportointistandardien kehittämisen ulkopuolelle (IFRS 2020b). Ensimmäisenä lähestymistapana esitellään nykyisen tilanteen säilyttäminen, jolloin vastuullisuusraportoinnin kehittäminen tapahtuisi muiden organisaatioiden toimesta ja IFRS-säätiö ei tulisi puuttumaan vastuullisuusraportoinnin kehitystyöhön. Toinen esitelty lähestymistapa olisi olemassa olevien aloitteiden tukeminen, jolloin IFRS-säätiön tehtävänä olisi pyrkiä helpottamaan ja yhdenmukaistamaan olemassa olevia aloitteita ja tätä kautta kehittämään raportointia. Kyseinen lähestymistapa sisältää kuitenkin riskin lisätessään yhden uuden toimijan tuomat mielipiteet raportoinnin kehittämiseen. (IFRS 2020a, 8)

Viimeisenä lähestymistapana kuulemisasiakirja sisältää ehdotuksen uuden kestävän kehityksen standardeista vastaavan lautakunnan Sustainability Standard Boardin (SSB) perustamista, joka lähtisi työskentelemään nykyisten aloitteiden kehittämiseksi. Kestävän kehityksen standardeista vastaavan lautakunnan tavoitteena olisi kehittää ja ylläpitää vastuullisuusraportointistandardeja, jotka keskittyisivät aluksi ilmasto- ja sosiaaliseen tiedon raportointiin, sillä ilmastoon liittyviä riskejä pidetään suurimpana huolenaiheena. Kuulemisasiakirjan mukaan ilmasto- ja sosiaalisen tiedon määrittely on tulkinnanvarainen ja sillä voidaan tarkoittaa ilmastomuutosta ja kasvihuonepäästöjä sekä muita

ympäristökijöitä ja niihin liittyviä taloudellisia riskejä. Vaikka vastuullisuusraportointia lähestytään ”ilmasto ensin” -ajatuksella, tuo IFRS-säätiö esille mahdollisuuden myöhemmässä vaiheessa laajentaa raportointia myös muihin vastuullisuutta koskeviin aiheisiin, kuten sosiaaliseen vastuuseen. (IFRS 2020a, 8, 12)

Sustainability Standard Board asettuisi IFRS-säätiön hallintorakenteessa International Accounting Standard Boardin (IASB) rinnalle. Hallintorakenteeltaan IFRS-säätiö on kolmitasoinen, sisältäen riippumattoman standardien asettamisesta vastaavan IASB:n, jonka toimintaa valvoo IFRS Foundation Trustees, joka on vastuussa IFRS Foundation Monitoring Boardille. Tämän lisäksi IFRS-säätiö sisältää erillisen neuvoja antavan The IFRS Advisory Councilin. Toiminnassaan SSB pystyisi hyödyntämään IFRS-säätiön prosesseja sekä verkostoja, toimien samalla yhteistyössä muiden kestävästä kehitystä edistävien tahojen kanssa. SSB:n ja IASB:n välinen yhteistyö nähdään myös tärkeänä, taloudellisen raportoinnin sekä kestävästä kehityksen raportoinnin lisääntyvän yhteyden myötä. Standardeista vastaavan hallituksen perustaminen vaatisi muun muassa viranomaisten ja markkinaosapuolten tukea, alueellista yhteistyötä, ammattitaitoista osaamista, rahoituksen saamista ja samalla turvaten IFRS-säätiön nykyisen tehtävän. (IFRS 2020a, 8–10; IFRS 2020c)

Vastuullisuusraportointia lähestytään usein olennaisuuden käsitteen kautta (Niskala et al. 2019). Taloudellisessa raportoinnissa IFRS määrittelee olennaisuuden käsitteen tiedoksi, jonka pois jättämisen, väärän merkitsemisen tai peittämisen voidaan odottaa vaikuttavan sijoittajien tai tilinpäätöksen käyttäjien päätöksiin. IFRS-säätiön nykyisen olennaisuuden määritelmän luoma lähestymistapa tarkoittaisi vastuullisuusraportoinnin osalta keskittymistä tuottamaan tietoa olennaisista vastuullisuuteen liittyvistä tapahtumista raportoivaan yhteisöön, tukien sijoittajien sekä muiden markkinatoimijoiden päätöksiä. Toisena vaihtoehtona olisi niin sanottu kaksinkertainen olennaisuuden periaate, jolloin raportoinnissa keskityttäisiin myös raportoitavan yhteisön toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Kyseinen lähestymistapa huomioi tyypillisesti raportoinnissa useampia sidosryhmiä, mutta sen on huomattu olevan myös tärkeä tekijä sijoittajille. (IFRS 2020a, 13–14)

IFRS-säätiön ehdotus onkin, että SSB:ssä olennaisuuden määritelmää lähdetäisiin kehittämään asteittain kohti riskien ja mahdollisuuksien kattavampaa arviointia, jossa kehitystyö aloitettaisiin keskittymällä sijoittajille ja muille markkinaosapuolille tuotettavaan

informaatioon. Standardien mahdollinen laajentaminen vastaamaan kaksinkertaista olennaisuuden periaatetta toteutettaisiin myöhemmin tarjoamaan kattavampi arviointi raportoitavasta yhteisöstä, jonka IFRS-säätiö kokee tärkeänä osana standardien luomista, mikäli useat lainkäyttöalueet omaksuvat kaksinkertaisen olennaisuuden periaatteen. Asteittaista lähestymistä perustellaan mahdollisen uuden vastuullisuusraportointistandardien luomisprosessin nopeuttamisella ja helpottamisella. Kyseisen lähestymistavan katsotaan myös olevan paremmin yhteydestä nykyiseen IASB:n toimintaan. Kaiken kaikkiaan IFRS-säätiöllä on vahvat kansainväliset yhteistyösuhteet hallitusten, sääntelyviranomaisten sekä kansallisten standardien asettajien kanssa, joiden avulla se uskoo pystyvänsä parantamaan myös vastuullisuusraportoinnin yhdenmukaisuutta. (IFRS 2020a, 7, 14)

4. TUTKIMUKSEN EMPIRIA

Tutkielman seuraavista osista muodostuu työn empiirinen osio. Empiirinen osio aloitetaan tutkimuksessa käytetyn tutkimusaineiston sekä tutkimusmenetelmän tarkemmalla esittelyllä. Laadullisen tutkimuksen menetelmiin kuuluvan sisällön analyysin avulla empiirisessä osiossa tutkitaan, miten kohdeyritykset ovat kommentoineet IFRS-säätiön standardiehdotusta. Tämän jälkeen perehdytään tarkemmin tutkimuksen toteutuksen eri vaiheisiin sekä tutkimusaineiston analyysiin. Tutkimusaineiston analyysissa tuodaan esille kommenttikirjeissä esiintyviä oleellisia näkemyksiä sekä selvitetään, kuinka kohdeyritykset suhtautuvat IFRS-säätiön ehdotukseen maailmanlaajuisten raportointistandardien luomisesta. Luvun lopussa on vielä koottuna yhteen tutkimusaineiston analyysistä saadut tutkimuksen tulokset.

4.1. Tutkimusaineiston ja menetelmän esittely

Tutkielman empiirisen osion tutkimus on suoritettu laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla, jossa aineiston analyysi toteutetaan hyödyntämällä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi mahdollistaa aineiston systemaattisen ja objektiivisen tarkastelun (Tuomi & Sarajärvi 2002). Tässä tutkimuksessa tutkimusaineiston muodostavat IFRS-säätiön vastaanottamat kommenttikirjeet, koskien säätiön ehdotusta maailmanlaajuisten raportointistandardien luomisesta. Tutkimusaineisto on tyypiltään sekundääriaineistoa, tämän muodostuessa tutkimuksen ulkopuolisen tahon keräämästä informaatiosta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 186). Tutkimuksessa käytettävä aineisto on saatavilla kyseistä aloitetta käsittelevältä IFRS-säätiön verkkosivulta. Tutkimuksessa suoritettavaan analyysiin perustuen kommenttikirjeissä esiintyvistä vastauksista muodostetaan kokonaisuuksia sekä vertaillaan vastausten sisältöä. Tuomen ja Sarajärven (2002) mukaan sisällönanalyysin avulla pyritään sanallisesti kuvaamaan tutkimusaineistosta esille tulleita yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia.

Kommenttikirjeiden analysoiminen aloitettiin lukemalla ja tutustumalla kirjeiden sisältöön, jonka perusteella päädyttiin suorittamaan aineiston analysointi kysymyskohtaisesti. Käytännössä aineistoa käytiin läpi yksi kysymys kerrallaan pyrkien hahmottamaan kohdeyhteisön yleistä näkemystä esitetystä kysymyksestä. Tämän jälkeen keskityttiin yksityiskohtaisempiin havaintoihin etsimällä kysymysten vastauksista yhtäläisyyksiä ja

eroavaisuuksia. Saatujen havaintojen pohjalta luotiin vastauksista kokonaisuuksia selittämään kohdeyhteisön näkemyksiä. Lopuksi kysymyskohtaisten kokonaisuuksien avulla luotiin kokonaisvaltainen näkemys kohdeyhteisön suhtautumisesta maailmanlaajuisiin raportointistandardeihin luomiseen. Aineiston käsittelyssä on hyödynnetty kirjeistä saatuja suoria lainauksia, joiden kääntäminen englannin kielestä suomeksi on toteutettu vapaamuotoisesti. Tutkimuksesta saadut havainnot esitellään tutkielmassa kysymyskohtaisesti niiden etenemisjärjestyksessä.

Tutkimuksessa käytettävä kommenttikirjeistä muodostuva aineisto käsittelee vuoden 2020 loppupuolella julkaistua ehdotusta maailmanlaajuisen raportointistandardien luomisesta. Kokonaisuudessaan kommenttikirjeitä saapui 577, joista tutkimukseen päätyi rajauksen perusteella 39 kappaletta. Kommenttikirjeiden pituus vaihteli 1 ja 9 sivun välillä, mutta keskimäärin kirjeiden pituus oli noin 5 sivua. Kommenttikirjeet olivat rakenteeltaan samantyyppisiä sisältäen aluksi kommentoivan yrityksen päällimmäisiä ajatuksia ja suhtautumista aiheeseen tiivistetyssä muodossa, minkä jälkeen käytiin läpi kohdeyhteisön yksityiskohtaisia vastauksia ja näkemyksiä IFRS-säätiön esittämiin kysymyksiin uusien standardien luomisesta. Kokonaisuudessaan kommenttikirjeissä oli pyydetty käsittelemään 11 eri kysymystä, joista viimeinen oli vapaamuotoinen aiheeseen liittyvä kommentti- ja ehdotusosio. Kommenttikirjeiden joukosta löytyi kuitenkin myös muutamia kirjeitä, jotka eivät erikseen ottaneet kantaa esitettyihin kysymyksiin ja antoivat vain yleisen näkemyksen aiheeseen, kuin myös kirjeitä, joissa vastattiin ainoastaan annettuihin kysymyksiin. Kaikki kommenttikirjeet olivat englanninkielisiä.

Tutkimuksen kohderyhmä muodostui siis eri maissa julkisesti noteeratuista osakeyhtiöistä. Toiminnassaan yritykset edustivat useampia toimialoja, mutta yli puolet vastanneista yrityksistä toimivat pankki- ja rahoitusalailla, finanssialalla tai energia-alalla. Maantieteelliseltä sijainniltaan tutkimuksen kohderyhmä on painottunut eurooppalaisiin sekä pohjoisamerikkalaisiin yrityksiin; yksittäisistä maista edustetuimpina olivat USA, Saksa sekä Iso-Britannia. Toiminnaltaan merkittävä osa yrityksistä toimii kuitenkin kansainvälisillä markkinoilla. Tutkimuksen kohderyhmään kuuluvat yritykset ovat listattuna liitteessä 1.

4.2. Aineiston analyysi

IFRS-säätiön ehdotuksen ensimmäisessä kysymyksessä lähdettiin selvittämään sidosryhmien näkemystä uusien maailmanlaajuisten standardien tarpeesta. Kysymys oli muodostettu selvittämällä ensiksi uusien raportointistandardien tarvetta. Mikäli sidosryhmä koki standardien luomisen tarpeelliseksi, jatkui kysymys tiedustelemalla, pitäisikö IFRS-säätiön laajentaa toimintaansa ja olla osana kyseisten standardien kehittämistä. Jos sidosryhmät eivät kuitenkaan kokeneet tarvetta uusien raportointistandardien luomiselle, pyydettiin heitä kertomaan mitä vaihtoehtoja lähestymistapaa voitaisiin raportoinnin kehittämiseksi käyttää. (IFRS 2020a)

Ensimmäisen kysymyksen osalta vastaanotto oli yksimielinen, kaikkien vastaajien tunnistessa tarpeen maailmanlaajuisten raportointistandardien luomiseksi tai vähintään raportointikäytäntöjen kehittämiseksi. Esimerkiksi Philips toteaa kommenttikirjeessään uskovansa sidosryhmien hyötyvän IFRS-säätiön kehittämistä standardeista. Muutamat yritykset myös näkivät raportoinnin yhdenmukaistamisen positiivisena tekijänä omalle yritystoiminnalleen.

Kommenttikirjeissä esiintyi useampia toistuvia perusteluita, minkä takia nykyiset raportointistandardit eivät ole riittäviä. Kohdeyhteisön joukossa nykyinen raportointikäytäntö nähdään pirstoutuneena ja monimutkaisena, hankaloittaen raporttien vertailtavuutta sekä vähentäen sen luotettavuutta, vaikuttaen kaikkiin markkinaosapuoliin. Yritykset kokevatkin raportoinnin monimutkaisuuden johtuvan vapaaehtoisuudesta sekä nykyisten aloitteiden ja sääntelijöiden suuresta määrästä. Tämän lisäksi kommenttikirjeissä todetaan standardien ja aloitteiden kilpailevan toistensa kanssa ja keskittyvän palvelemaan eri tarkoituksia ja sidosryhmiä. Useassa kommenttikirjeessä tuotiin esille myös raportoinnin globalisoituminen, jonka myötä koettiin tarvetta maailmanlaajuiselle sääntelylle. Tätä ajatusta tiivisti BBVA Groupin kommentti yritysten globaalista asemasta, jossa yritysten toimitus- ja arvoketjut, riskit sekä sijoittajat ovat maailmanlaajuisia. Kaiken kaikkiaan yritysvastuuraportoinnin ja sen vaatimusten lisääntyminen nähtiin uusien raportointistandardien kysyntää lisäävän tekijänä. Yritykset uskovat yhden standardin voimassaolon tuovan merkittäviä parannuksia raportointikäytäntöihin ja tuovan tätä kautta lisäarvoa raporteille.

IFRS-säätiön toiminnan laajentuminen ja rooli yritysvastuuraportointistandardien kehittämisessä koettiin myös suurissa osin positiivisena ajatuksena. Aikaisempi kokemus taloudellisesta raportoinnista, toimintamalli sekä säätiön luomat yhteistyösuhteet nähtiin standardien luomista edesauttavina ominaisuuksina. Kommenttikirjeissä esiintyi myös kritiikkiä IFRS-säätiön kokemattomuudesta yritysvastuun alueelta ja huomautettiin tämän poikkeavan taloudellisten tietojen raportoinnista. Schroders, Unilever ja BASF painottavatkin monen muun vastaajan tavoin, että uusien raportointistandardien kehityksen olisikin tapahduttava läheisessä yhteistyössä muiden sääntelijöiden kanssa. Kokemattomuus yritysvastuun alueella nähtiinkin muutamassa kommenttikirjeessä ongelmana ja käytettiin myös perusteluna sille, miksi IFRS-säätiön tulisi toiminnallaan pyrkiä ainoastaan tukemaan nykyisiä sääntelijöitä. Kyseinen näkemys tuotiin esille muun muassa Suncorin kommenttikirjeessä, jonka mielestä SASB ja GRI ovat kestävän kehityksen raportoinnin johtavia sääntelijöitä, ja IFRS-säätiön osaaminen olisi loistava voimavara tukemaan edellä mainittujen tahojen toimintaa.

Vaikka ajatus uusista maailmanlaajuisista raportointistandardeista sai suurilta osin myönteisen vastaanoton, oli kommenttikirjeissä tuotu esille näiden luomiseen liittyviä huolia. Esimerkiksi HSBC huomauttaa, kuinka yhdenmukaistamisessa on huomioitava IFRS-säätiön lainkäyttöalueen ulkopuoliset alueet, kuten Yhdysvallat. Lisäksi useat kommenttikirjeet painottivat, että standardien luominen ei saa johtaa tilanteeseen, jossa markkinoille tulisi jälleen uusi sääntelijä monimutkaistamaan raportointia. CK Hutchison Holdingsin kommenttikirjeessä asiaa kommentoitiin seuraavasti:

”Tämän aloitteen on pyrittävä olemaan raportointistandardi, joka korvaa muut standardit yritysvastuuraportoinnin tunnetuimpana ja arvostetuimpana viitekehyksenä.”

Yleisenä huolenaiheena oli myös mahdollisesti lisääntyvät vaatimukset ja kustannukset raportoinnin toteuttamisessa. Vaikka IFRS-säätiö sai kohdeyhteisöltä paljon tukea maailmanlaajuisten raportointistandardien kehittämiseksi, koettiin tavoite hankalana. Kommenttikirjeiden vastauksista on kuitenkin huomattavissa asian ajankohtaisuus ja DWS Groupin vastauksessa todetaankin tämän olevan oikea aika aloittaa käsittelemään yritysvastuutietoja samalla tavalla kuin taloudellisia tietoja.

Ensimmäisen kysymyksen jälkeen kysyttiin sidosryhmiltä heidän mielipidettään, olisiko IFRS-säätiön hallinnointijärjestelmän alaisuudessa toimivan Sustainability Standard

Boardin (SSB) muodostaminen sopiva lähestymistapa yritysvastuuraportoinnin johdonmukaisuuden lisäämiseksi sekä maailmanlaajuisen vertailtavuuden parantamiseksi. Kohdeyhteisön kommenttikirjeiden vastauksista noin 70 % antoivat suoran tukensa uuden hallintoelimen muodostamiselle. SSB:n muodostamista tukevia vastauksia tiivistää BlackRock-yrityksen kommenttikirjeistä poimittu lainaus:

“Hallinnoinnin kannalta IFRS-säätiön kolmitasoinen hallintorakenne tarjoaisi teknistä asiantuntemusta, valvonnan kurinalaisuutta ja vastuullisuutta, jotka ovat tärkeitä varmistamaan, että raportointistandardit vastaavat käyttäjien tarpeita”

Annetuissa vastauksissa oli havaittavissa toistuvia huomioita kohdeyhteisön toiminnan vaatimuksista SSB:lle. Kuten ensimmäisen kysymyksen kohdalla, vastauksissa painotettiin edelleen yhteistyön tärkeyttä jo alalla toimivien tahojen kanssa, joiden avulla pystytään täydentämään yritysvastuuseen liittyvää osaamista. Tämän lisäksi yhteistyö IASB:n kanssa nähtiin merkittävänä tekijänä lisäämään taloudellisen- ja yritysvastuuraportoinnin johdonmukaisuutta tulevaisuudessa. Ehdotukselle antamastaan tuestaan huolimatta Stora Enso, Allianz ja Daimler ilmaisivat kuitenkin huolensa, että SSB:n muodostaminen ei saisi vaarantaa IFRS-säätiön nykyistä toimintaa. Muun muassa Daimler oli huolissaan, että resurssien jakaminen ei olisi säätiön osapuolten etujen mukaista.

Muutamit kommenttikirjeet ottivat myös kantaa tarvittaviin muutoksiin IFRS-säätiön hallintorakenteessa. Näissä kirjeissä tuotiin esille, kuinka hallintorakenteeseen olisi sisällytettävä jo yritysvastuuraportoinnin alalla työskenteleviä sääntelijöitä sekä poliittisia sääntelyviranomaisia valvomaan ja tukemaan työtä. Edellä mainittujen huomioiden lisäksi kommenttikirjeiden toista kysymystä käsittelevissä vastauksissa löytyi mainintoja, kuinka perustettavan SSB:n on toiminnassaan huomioitava sijoittajien sekä muiden sidosryhmien näkemyksiä.

Jäljelle jäävä osa kohdeyhteisön kommenttikirjeistä eivät antaneet suoraa tukea SSB:n muodostamiselle. Näissä kirjeissä ehdotukseen SSB:n muodostamisesta suhtauduttiin vaihtelevasti. Osa vastaajista koki SSB:n roolin standardien toimeenpanijana haasteellisena ehdottaen maailmanlaajuisen yritysvastuuraportointistandardien kehittämistä tukevan toiminnan toteuttamista, kun taas osa toivoi, että kyseinen tehtävä jätettäisiin kokonaan muiden tahojen toteutettavaksi. Yhdessä tutkittavan kohdeyhteisön kommenttikirjeessä ei otettu kantaa kyseiseen kysymykseen.

Kolmannessa kysymyksessä kommenttikirjeiden vastaajia pyydettiin tutustumaan IFRS-säätiön määrittelemiін menestysvaatimuksiin ja kommentoimaan tai ehdottamaan lisäyksiä näiden osalta. Menestysvaatimukset sisälsivät seitsemän periaatetta, jotka nähtiin välttämättöminä onnistumisen kannalta. Näistä ensimmäinen menestysvaatimus oli maailmanlaajuisen tuen saavuttaminen tietyiltä viranomaisilta ja sidosryhmiltä. Toisena menestysvaatimuksena nähtiin yhteistyön toteuttaminen alueellisten aloitteiden kanssa, jonka avulla pyrittiin saavuttamaan johdonmukaisuutta sekä vähentämään monimutkaisuutta. Hallintorakenteen riittävyden varmistaminen määriteltiin kolmanneksi menestysvaatimukseksi. Neljännessä ja viidennessä kohdassa käsiteltiin asiantuntevan osaamisen hankkimista sekä toiminnan rahoituksen saavuttamista, kun taas kuudennessa kohdassa painotettiin taloudellisen raportoinnin ja yritys vastuuraportoinnin yhtenäistämisen kehittämistä. Viimeisenä menestysvaatimuksena pidettiin nykyisen IFRS-säätiön resurssien ja tehtävän turvaamista. (IFRS 2020)

Kommenttikirjeissä suhtauduttiin pääosin myöntävästi asetettuihin menestysvaatimuksiin, mutta vastausten joukossa esiintyi kolme toistuvaa kommentoinnin aihetta. IFRS-säätiön listaamista menestystekijöistä maailmanlaajuisen tuen saaminen eri viranomaisilta ja sidosryhmiltä koettiin vastausten perusteella tärkeimpänä tekijänä menestymiselle. Tällöin IFRS-säätiön on katettava myös säätiön vaikutuksen ulkopuolella olevia alueita. Maailmanlaajuisen tuen saavuttamista kommentoitiin Cenovuksen kirjeessä seuraavasti:

”Vaikka 144 lainkäyttöaluetta käyttävät raportoinnissaan IFRS-standardien mukaista ohjeistusta, tämän ulkopuolella ovat lainkäyttöalueet edustavat joitakin maailman suurimmista talouksista. Sijoittajat ja muut sidosryhmät arvostavat näiden alueiden yritysten vastuullisuustietoja ja heidän osallistumisensa on ratkaisevan tärkeää.”

Tämän lisäksi noin puolet kohdeyhteisön vastaajista nostivat esille nykyisten yritys vastuuraportoinnin sääntelijöiltä saatavan tuen edellytyksenä onnistumiselle. Kommentointia aiheuttivat myös raportoinnin toimialakohtainen huomioiminen sekä raportointia tekevien tahojen kuuleminen. Kyseiset tekijät nähtiin edellytyksenä sille, että standardit vastaisivat niitä hyödyntävien tahojen vaatimuksia ja tätä kautta koettiin yhtenä menestystekijänä.

Yhtenä menestysvaatimuksena uusien standardien luomiselle koettiin nopean aikataulun kehittäminen, jota käsiteltiin noin neljäsosassa vastauksia. Kommenttikirjeistä aihetta kommentoi muun muassa Schroders, jonka mukaan:

”Oikea-aikaisuuden tulisi olla myös keskeinen edellytys menestymiselle. SSB ei onnistu, jos standardien kehittäminen vie liian kauan, kun otetaan huomioon eri ryhmien ja alueiden kehitystahti.”

Nopean aikataulun luomisen uskottiin auttavan onnistumisessa, sillä kohdeyhteisön joukossa yritysvastuuraportoinnin nähdään olevan murrosvaiheessa. Mikäli toiminta ja standardien luominen on liian hidasta eivät nämä pystyisi vastaamaan yritysvastuuraportoinnin kehitystä. Nopean aikatauluun liittyen kommentoitiin myös standardien luomisen ympärille kehitettävän suunnitelman tärkeyttä.

Neljännän kysymyksen vastauksissa pohdittiin, voisiko IFRS-säätiö edesauttaa sidosryhmäsuhteillaan SSB standardien käyttöönottoa ja johdonmukaista maailmanlaajuista soveltamista sekä missä olosuhteissa näitä olisi mahdollista hyödyntää. Kysymyksen vastaukset olivat yksimielisiä IFRS-säätiön nykyisten sidosryhmien ja verkoston tuomista eduista maailmanlaajuisten raportointistandardien luomiseksi, lukuun ottamatta kommenttikirjeitä, joissa ei suoranaisesti otettu kantaa asiaan. Nykyiset sidosryhmäsuhteet nähtiin hyödyllisinä niiden mahdollistaessa laajan yhteistyön eri maiden ja lainkäyttöalueiden sääntelijöiden kanssa, parantaen näiden sitoutumista uusiin standardeihin.

Vaikka nykyinen verkosto nähtiin yhtenä IFRS-säätiön suurimmista eduista maailmanlaajuisten raportointistandardien luomisessa, mainitsivat vastaajat myös uusien sidosryhmäsuhteiden sisällyttämisen tärkeydestä. Tätä perusteltiin nykyisten suhteiden riittämättömyydellä vedoten yritysvastuuraportoinnin sidosryhmien laajuuteen verrattaessa taloudelliseen raportointiin. Kohdeyhteisöistä Eni S.p.A. oli kommentoinut asiaa seuraavasti:

”Tavallisten sidosryhmäsuhteidensa lisäksi, IFRS-säätiön menestymisen ennakkoodellytyksenä on kaikkien muiden kuin taloudelliseen raportointiin kiinnostuneiden sidosryhmien, kuten kansalaisjärjestöjen, yhteiskunnan ja tutkijoiden osallistuminen. Tämä antaisi mahdollisuuden rakentaa kattavat yritysvastuuraportointi standardit, jotka olisivat hyödyllisiä myös muille kuin sijoittajille ja rahoitusanalytikoille.”

Tämän lisäksi erityisesti raportointia tekevien sidosryhmien konsultoimista osana standardien luomista pidettiin kohdeyhteisön joukossa tärkeänä. Konsultoimisen ja vuoropuhelun uskottiin edesauttavan tehokkaan raportoinnin sekä toimialakohtaisen sääntelyn luomisessa. BASF esimerkiksi ehdotti standardien pilotointia eri toimialoilla ja alueilla toimivien yritysten parissa. Myös edellä esiteltyjen kysymysten vastauksissa esiintynyt yhteistyö nykyisten yritysraportoinnin sääntelijöiden kanssa korostui neljännen kysymyksen vastauksissa.

Kuulemisasiakirjan kahdessa seuraavassa kysymyksessä käsiteltiin nykyisten yritysraportoinnin sääntelyä tekevien toimijoiden sekä olemassa olevien lainkäyttöalueiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Vastauksissa haluttiin kuulla sidosryhmien näkemyksiä ja ehdotuksia, kuinka IFRS-säätiö voisi parhaiten rakentaa ja työskennellä yhteistyössä edellä mainittujen toimijoiden kanssa lisätäkseen raportoinnin maailmanlaajuisesta johdonmukaisuutta. Lopullisen päätöksen yhteistyöstä ja sen toteuttamisesta tekevät kuitenkin IFRS:n toimitsijamiehet. (IFRS 2020a)

Kohdeyhteisön näkemyksen mukaan IFRS-säätiön tulisi työskennellä yhteistyössä nykyisten yritysraportoinnin kehitystyötä tekevien toimijoiden kanssa ja hyödyntää näiden kehittämää jo olemassa olevaa sääntelyä. Kohdeyhteisöstä lähes jokainen kysymykseen vastanneista koki tämän olevan paras tapa lähestyä raportointikäytäntöjen johdonmukaistamista. Tällöin nykyisten raportointistandardien avulla luotaisiin kehys, jota lähdetäisiin kehittämään ja täydentämään puuttuvalla sääntelyllä. Muun muassa Novartis kommentoi asiaa seuraavasti:

”Maailmanlaajuisen johdonmukaisuuden saavuttamiseksi IFRS-säätiön tulisi ottaa johtoasema ESG-raportointistandardien kehittämisessä, omaksumalla ja kehittämällä eri alojen tärkeimpien ESG-raportointikehysten tekemää työtä.”

Olemassa olevan sääntelyn hyödyntämisessä uskottiin olevan useita etuja, kuten uuden sääntelyn tekemiseen liittyvän työmäärän vähentyminen samalla nopeuttaen sääntelyn luomista, mikä koettiin tärkeänä onnistumisen kannalta. Uuden standardin pohjautumisen aikaisempaan sääntelyyn uskottiin myös helpottavan standardin käyttöönottoa yritysten parissa sekä auttavan välttämään raportoinnin päällekkäistä ohjeistusta, jolloin välttyttäisiin uudelta turhalta sääntelijältä yritysraportoinnin alalla. Etenkin SASB:n, TFC:n ja GRI:n tekemän työn hyödyntäminen nähtiin kommenttikirjeiden vastauksissa tärkeänä.

Lainkäyttöalueiden kanssa tehtävän yhteistyön toteuttamisessa koettiin huolellisen taustatyön tekemisen sekä kommunikoinnin olevan avainasemassa. Lainkäyttöalueiden paikallisesta sääntelystä aiheutuvien eroavaisuuksien koettiin olevan johdonmukaisuutta heikentävä tekijä. Kohdeyhteisön näkemyksen mukaan IFRS-säätiön on standardien luomisessa huomioitava lainsäädäntöalueiden paikallista sääntelyä ja pyrittävä välttämään päällekkäisyyksiä tämän osalta. Alueellisen sääntelyn huomioiminen nähtiin välttämättömänä standardin käyttöönoton hyväksymisen kannalta, mutta standardien luomisessa on tärkeä välttää niiden suoraan perustumista lainkäyttöalueiden sääntelyyn näiden tavoitellessa omaa etuaan. Toteutettavan yhteistyön avulla standardien tulisi kuitenkin pyrkiä minimoimaan lainkäyttöalueiden eroavaisuuksia raportoinnin johdonmukaisuuden lisäämiseksi. Yhtenä vaihtoehtona nähtiin yhteisen raportointiperustan luominen, jonka jälkeen huomioitaisiin alueellisia eroavaisuuksia.

Molempien kysymysten vastauksissa oli myös huomautettu siitä, kuinka yhteistyötoimintaa voitaisiin edistää liittämällä nykyisen raportoinnin sääntelijöiden sekä lainkäyttöalueiden edustajia osaksi IFRS-säätiön toimintaa. Tämän avulla pystyttäisiin turvaamaan eri toimijoiden kuuleminen osana raportointistandardien luomista sekä parantamaan näiden valvonnanalaisuudessa työskentelemistä. Kaiken kaikkiaan useiden sidosryhmien kanssa tehtävä yhteistyö koettiin onnistumisen kannalta tärkeänä.

IFRS-säätiön kuulemisasiakirjassa maailmanlaajuisten raportointistandardien luomista ehdotettiin lähestyttäväksi ”ilmasto ensin” -ajattelulla. Ehdotus perustui epävirallisen tutkimuksen tuloksiin, joiden mukaan ilmasto koskevan tiedon kehittäminen on koettu kaikkein kiireellisimmäksi aiheeksi, johtuen näihin liittyvien poliittisten aloitteiden kasvusta eri lainkäyttöalueilla. Vaikka standardien luominen aloitettaisiinkin ilmasto koskevien asioiden käsittelemisellä, on IFRS-säätiön myöhemmin mahdollista laajentaa raportointia myös muihin yritysraportoinnin osa-alueille. Seitsemännessä kysymyksessä lähdettiin selvittämään sidosryhmien mielipidettä, pitäisikö SSB:n aluksi kehittää ilmaston koskevia taloudellisia tietoja ennen mahdollista laajentumista yritysraportoinnin muille raportointialueille. IFRS-säätiö on kuitenkin kuulemisasiakirjassaan jättänyt avoimeksi tulkinnan ”ilmasto koskeva tieto”, jolla heidän mukaansa voidaan tarkoittaa erityisesti ilmastonmuutokseen ja kasvihuonepäästöjä koskevaa tietoa tai laajempia ympäristötekijöitä sekä niihin liittyviä taloudellisia riskejä. Kyseistä määritelmää käsitelläänkin kahdeksannessa kysymyksessä, jossa haluttiin kuulla

sidosryhmien mielipiteitä, tulisiko SSB:n käyttää kohdennettua määritelmää ilmastoon liittyvistä riskeistä vai huomioida laajempia ympäristötekijöitä. (IFRS 2020a)

Kommenttikirjeiden vastaukset seitsemännen kysymyksen osalta jakoivat mielipiteitä. Ainoastaan hieman yli puolet vastauksista osoittivat tukensa IFRS-säätiön ”ilmasto ensin” -lähestymistavalle. Ajatusta tukeneissa vastauksissa ilmastoasioiden yhdenmukainen käsitteleminen tunnistettiin kiireelliseksi aiheeksi ja nähtiin tästä syystä hyvänä lähtökohtana uusien raportointistandardien luomiselle. Muutamat vastaajista myös kokivat ilmastoasioihin liittyvien standardien luomisen hyvänä keinona osaamisen kehittämiseksi. Vastauksissa kuitenkin muistutettiin, että tavoitteena on luoda kaikki yritysvastuualueet kattava sääntely. Suuri osa ajatusta tukeneista vastauksista painottivatkin myös muiden yritysvastuualueiden sääntelyn kehittämiseen liittyvän aikataulun suunnittelusta. Unileverin vastauksessa asiaa kommentoitiin seuraavalla tavalla:

”Kyllä. Aloittakaa ilmastoasioilla, mutta siirtykää nopeasti myös muihin huolenaiheisiin.”

IFRS-säätiön ehdottamaa lähestymistapaa vastustaneet kokivat, että sääntelyn tulisi alusta lähtien pyrkiä keskittymään kaikkiin yritys vastuun osa-alueisiin. Vaikka monet vastaajista tunnustivatkin ilmastoasioiden raportoinnin tärkeänä, huomautettiin myös muiden raportoitavien osa-alueiden tärkeyden kasvamisesta. Vastausten perusteella ensisijaisen ilmastoasioihin keskittymisen koettiin liian kapeana soveltamisalana. Aihetta kommentoitiin muun muassa HSBC:n kommenttikirjeessä seuraavalla tavalla:

”Vaikka ymmärrämme, että kapea soveltamisala auttaa saavuttamaan kiinnostusta, SSB:n on tärkeä suunnitella tulevaisuuden laajentumista kattamaan viime kädessä koko yritys vastuuraportoinnin soveltamisalan”

Tämän lisäksi vastaajat kokivat nykyisen ilmastoasioita käsittelevän sääntelyn muita yritys vastuualueita kehittyneempänä sekä toimivampana, viitaten TCFD:n tekemään raportointiohjeistukseen. Ilmastoasioihin keskittymisen pelättiin myös lisäävän raportoinnin pirstaloitumista, mikäli muut sääntelijät alkavat tällä aikaa kehittämään muiden yritys vastuuosien sääntelyä. Kaiken kaikkiaan ”ilmasto ensin” -ajatusta vastustaneet kokivat ilmastoasioihin keskittymisen yritys vastuustandardien luomista hidastavana tekijänä.

Kuten aikaisemmin mainittiin, kahdeksannessa kysymyksessä haluttiin kuulla sidosryhmien mielipiteitä liittyen ilmasto koskevan tiedon määrittelyyn ja tulisiko tämän kohdentua

ilmastoon liittyviin riskeihin vai huomioida myös laajempia ympäristötekijöitä. Kohdeyhteisön vastauksissa laajempien ympäristöasioiden huomioiminen ilmastoasioiden lisäksi sai yksipuolisen tuen vastaajilta. Kohdennettu ilmastoon liittyviin riskeihin keskittyminen koettiin huonona kokonaiskuvan kannalta, jossa tarkoituksena on luoda kaikki yritysvastuuraportoinnin kattavat aiheet. Tämän myötä vastauksissa tuotiin vahvasti esille, että IFRS-säätiön sääntelyn on tulevaisuudessa ympäristöasioiden lisäksi paneuduttava sosiaalisten ja hallinnollisten asioiden raportointiin. Daimler kommentoi asiaa seuraavasti:

”Tällä hetkellä ilmastoon liittyvä tieto on tärkein käsiteltävistä aiheista. Pidämme kuitenkin erottuvuutta SSB:n menestyksen kannalta ratkaisevana, että se ei ole vain yksi monista aloitteista. Se heikentäisi SSB:n vaikutusvaltaa. Tämän oletuksen perusteella katsomme, että on ehdottoman välttämätöntä käsitellä ympäristötekijöitä laajemmin sekä sisällyttää ajoissa myös sosiaalisia ja hallinnollisia kysymyksiä.”

Kuten Daimlerin vastauksesta tuli ilmi, ilmastoon liittyviin riskeihin keskittyminen saattaisi tehdä SSB:stä ainoastaan yhden sääntelijän muiden joukossa. Ilmastoasioihin keskittyminen nähtiin myös huonona sen olennaisuuden vaihdellessa eri raportoivien tahojen toiminnassa.

Seuraavassa kysymyksessä käsiteltiin IFRS-säätiön ehdotusta olennaisuuden käsitteen lähestymisestä. IFRS-säätiön ehdotuksen mukaan, olennaisuuden määritelmää kehitettäisiin asteittain kohti vastuullisuuden kattavampaa arviointia raportoitavasta yhteisöstä ja mahdollisesti myös kaksinkertaisen olennaisuuden periaatetta, joka esiteltiin teorialuvun kappaleessa 3.4. Kyseisen kaksinkertaisen olennaisuuden periaatteen suoran käyttöönoton uskottiin lisäävän prosessin monimutkaisuutta ja tätä kautta viivästyttävän standardien käyttöönottoa. IFRS-säätiön ehdottamassa lähestymistavassa keskityttäisiinkin ensisijaisesti tarjoamaan yritys vastuutietoja tärkeimmille sidosryhmille, kuten sijoittajille ja muille markkinaosapuolille. Kyseinen lähestymistapa koettiin myös olevan tiiviimmin yhteydessä IASB:n nykyisen sääntelyn kanssa. Yhdeksännessä kysymyksessä pyrittiin siis selvittämään, tukevatko sidosryhmät IFRS-säätiön ehdottamaa olennaisuuden asteittaista lähestymistapaa. (IFRS 2020a)

Yhdeksännen kysymyksen vastaukset olennaisuuden asteittaisen lähestymistavan suhteen olivat vaihtelevia. Kysymykseen kantaan ottaneista vastauksista hieman yli puolet antoivat tukensa IFRS-säätiön ehdotukselle, kun taas loput suhtautuivat tähän negatiivisesti.

Ehdotusta vastustaneet yritykset näkivät asteittaisen lähestymistavan, joka keskittyisi aluksi raportoimaan ainoastaan olennaisista vastuullisuuteen liittyvistä tapahtumista raportoivaan yhteisöä kohtaan, kehitystä takaisinpäin vievänä ominaisuutena, joka ei ole riittävä sidosryhmille. Tätä perusteltiin sillä, että useat yhteisöt käyttävät jo kaksinkertaista olennaisuuden periaatetta yritysraportoinnissa, jolloin tämän tulisi olla olennaisuuden lähtökohtana. Kyseistä olennaisuuden lähestymistapaa epäiltiin myös saavuttamasta maailmanlaajuisesta hyväksyntästä. Muita esitettyjä perusteluita olivat asteittaisen lähestymistavan hitaus sekä huoli vaadittavan kehityksen ulkopuolelle jäämisestä. Tämän lisäksi olennaisuuden periaatteen vaihtaminen kesken standardien luomisen koettiin aiheuttavan hämmennystä. Kaiken kaikkiaan ehdotusta vastustaneet yritykset kokivat kaksinkertaisen olennaisuuden periaatteen suoran käyttöönoton erittäin tärkeänä ja lisäarvoa tuottavana ominaisuutena raportointistandardeille.

Vaikka IFRS-säätiön ehdotusta tukevat vastaukset kokivat asteittaisen lähestymistavan toimivana, painotettiin vastauksissa kaksinkertaisen olennaisuuden periaatteen kehittämisen välttämättömyyttä. Allianz kommenttikirjeessä asiaa kommentoitiin seuraavasti:

”Soveltamisalan rajoittaminen ulkoapäin suuntautuvaan perspektiiviin pakottaisi yrityksiä soveltamaan yhtä tai useampaa muuta standardia sisältäpäin suuntautuvan perspektiivin kattamiseksi, säilyttäen raportointikäytäntöjen pirstoutuneisuuden ja monimutkaisuuden sekä estäen näiden yhteenliitettävyyttä.”

Asteittaista lähestymistapaa tukevat vastaajat huomauttivatkin, että IFRS-säätiön on luotava aikataulu, jonka mukaan lähdetään kehittämään olennaisuuden käsitettä kohti kattavampaa arviointia raportoitavasta yhteisöstä. Osa ehdotusta tukevista vastaajista uskoivat asteittaisen lähestymistavan helpottavan raportointistandardien käyttöönottoa, jota perusteltiin muun muassa käytössä olevilla tutuilla olennaisuuden aiheilla. Asteittaisen lähestymistavan etuna nähtiin myös standardien soveltuvuuden varmistaminen sijoittajille ja muille markkinaosapuolille.

Kuulemisasiakirjan viimeisessä varsinaisessa kysymyksessä tiedusteltiin sidosryhmien suhtautumista raportoitavien yritys vastuutietojen varmistamiseen. Kysymyksessä haluttiin kuulla pitäisikö julkistettavien vastuullisuustietojen olla tarkastettavissa tai ulkoisen varmistamisen alaisia. Mikäli tämä nähtiin tarpeettomana, haluttiin kuulla mitkä erityyppiset tarkastukset olisivat hyväksyttävissä, jotta julkaistut tiedot olisivat luotettavia ja hyödyllisiä

päätöksenteossa. Kuulemisasiakirjan mukaan yritysten ilmoittamat yritys vastuutiedot olisi saatava ulkopuolisen osapuolen varmistettavaksi maailmanlaajuisesti yhdenmukaisten raportointikäytäntöjen saavuttamiseksi. IFRS-säätiön kuitenkin tunnistaa kyseisen tehtävän haasteellisuuden, johon sisältyy muun muassa yritys vastuutietojen julkaisuvaatimusten asettamiseen liittyvät vaikeudet. IFRS-säätiö uskoo, että yhtenäiset raportointikäytännöt edesauttaisivat yrityksiä julkaisemaan ulkoisesti varmistettavia yritys vastuuraportoinnin tietoja. Lopullisena päämääränä olisi, että vastuullisuus tietojen varmistaminen vastaisi taloudellisten tietojen varmistamista. (IFRS 2020a)

Kohdeyhteisön suhtautuminen raportoitavan tiedon varmentamiseen oli suurilta osin positiivinen. Tiedon varmentaminen nähtiin tärkeänä osana julkaistavien raporttien luotettavuuden arvioimista sekä arvon kasvattamista. Kohdeyhteisön vastausten mukaan tiedon varmentamisen tulisi olla joustavaa ja pyrkiä määrittelemään erilaisen varmuusasteen vaativia tietoja. Tämä koettiin muun muassa tärkeänä tiedon varmistamisesta aiheutuvan kustannus-hyöty-suhteen kannalta. Tiedon varmentamiseen kehitettävien käytäntöjen luominen koettiin kuitenkin haastavana kokonaisuutena, johtuen yritys vastuuraporttien sisällöstä. Kohdeyhteisön vastauksissa korostettiin tiedon varmentamisen vaatimaa pitkäaikaista kehitystyötä, yhdessä standardien ja liiketoiminnan kehityksen kanssa, kohti korkeamman tason varmentamista. Vastuullisuus tietojen varmistamisen vastaavuudesta taloudellisten tietojen varmistamiseen pidettiin kommenttikirjeiden perusteella hyvänä tavoitteena. Moni vastanneista koki myös ulkoisen toimijan puolesta tehtävän varmistuksen hyvänä ratkaisuna tämän vähentäessä esimerkiksi viherpesun mahdollisuutta. Ulkoisen varmistuksen hyödyntämisen ei kuitenkaan tulisi olla pakote vaan yksi vaihtoehto tiedon varmistuksen tekemiselle.

Osa kohdeyhteisön vastauksista antoi kuitenkin myös kritiikkiä raportoitavan tiedon varmistamisen suhteen. Vastauksissa raportoitavan tiedon varmistamisen pakollisuus nähtiin haitallisena tekijänä. Tämän uskottiin aiheuttavan mahdollisesti epäröintiä julkaistavan tiedon suhteen sekä samalla asettavan yrityksiä eri arvoon näiden resurssien suhteen. Tästä huolimatta tiedon varmistaminen nähtiin kuitenkin suositeltavana, jolloin varmentamisesta saatavaa arvoa kokevat yritykset voisivat hyödyntää sitä. Negatiivisemmin varmentamiseen suhtautuneiden yritysten mielestä huomion tulisi myös ensisijaisesti olla standardien laatimisessa, sillä jos standardit eivät ole kunnollisia ei varmentamisella ole merkitystä. Varmentamisen ei myöskään koettu lisäävän raporttien vertailukelpoisuutta ja tämä nähtiin

standardien luomista hidastavana tekijänä. Kohdeyhteisön vastaukset, jotka eivät antaneet suoraa tukea raportoitavan tiedon varmistamiselle, näkivät tämän kuitenkin tärkeänä tekijänä myöhemmässä vaiheessa. Standardien ollessa hyväksytyjä maailmanlaajuisesti tulisi alkaa miettiä tietojen varmistamista ja tämän avulla lisätä raportoitavan sisällön arvoa. Tällöin myös varmistamisen menetöt vastuullisuuden alalla uskottiin olevan kehittyneempiä.

Viimeinen kommenttikirjeissä käsitellyistä kysymyksistä oli vapaamuotoinen aiheeseen liittyvä kommentti- ja ehdotusosio. Tämän kysymyksen kohdalla käsiteltiin ainoastaan kommenttikirjeiden vastaukset, jotka ottivat suoraan kantaa kyseiseen kohtaan. Monet kohdeyhteisön vastauksista käyttivät tätä kohtaa korostamaan jo aikaisemmissa kysymyksissä esille tulleita teemoja. Vastauksissa nostettiin esille ajallisten tavoitteiden tärkeys ja selkeän suunnitelman luominen, jonka avulla helpotettaisiin standardien käyttöönottoa sekä maailmanlaajuisesta hyväksymistä. Tämän lisäksi painotettiin yhteistyön merkitystä, useiden sidosryhmien huomioimista osana standardien luomista ja yhteisten standardien määrittelemistä, jota täydennettäisiin erillisen toimialoja koskevan sääntelyllä.

Kommentti- ja ehdotusosiossa toivottiin myös, että yritykset ja raportointiyhteisöt voisivat osallistua sääntelyn kehittämiseen ja tämän osalta tarjouduttiin tekemään yhteistyötä IFRS-säätiön kanssa. Kommenteissa otettiin kantaa myös pienten ja keskisuurten yritysten asemaan, joiden osalta tulisi pyrkiä tavoittelemaan näiden resursseja vastaavaa yhtenäistä sääntelyä. Varmistaakseen riittävät prosessit ja valvontatoimet laadukkaasti tiedon keräämiseksi Cenovus kommentoi, että standardien luomisen jälkeen on annettava riittävän pitkä aika, kunnes yritysten on viimeistään raportoitava standardien ohjeistuksen mukaisesti. Uusien standardien ei kuitenkaan tulisi lisätä raportoiville tahoille kohdistuvaa työmäärää. Kommenttikirjeiden vastauksissa lisäkysymyksiä esitettiin muun muassa määrällisen ja laadullisen tiedon merkityksestä, tulisiko tieto painottumaan tulevaisuuden odotuksiin vai todellisiin tietoihin sekä raportin julkaisemisesta osana nykyisiä raportteja vai erillisenä dokumenttina.

4.3. Tutkimuksen tulokset

Tässä kappaleessa esitellään tutkimuksen tulokset sekä aineistosta nousseita keskeisiä havaintoja ja näkökulmia liittyen IFRS-säätiön ehdotukseen maailmanlaajuisen raportointistandardien luomisesta pörssiyritysten näkökulmasta. Kappaleessa kuvataan

pörssiyritysten joukossa keskustelua herättäviä aiheita ja tuodaan tätä kautta esille pörssiyritysten näkemyksiä siitä, mitä raportointistandardien kehittämisessä tulisi huomioida. Kommenttikirjeiden vastauksissa keskustelua herätti IFRS-säätiön asema raportointistandardien kehittämisessä, yhteistyön merkitys ja toteuttaminen, standardien kattavuus, olennaisuuden määrittelemine sekä yritys vastuutietojen varmennettavuus.

Tutkimusaineiston vastausten analyysin perusteella nähtiin maailmanlaajuisten yritys vastuuraportointi standardien kehittäminen tarpeellisena, johtuen nykyisten raportointikäytäntöjen pirstoutuneisuudesta sekä monimutkaisuudesta. Kyseisten tekijöiden nähtiin vaikuttavan raporttien vertailtavuuteen sekä luotettavuuden arviointiin ja näin ollen yritykset uskoivat maailmanlaajuisesti yhtenäisten raportointistandardien tuovan lisäarvoa yritys vastuuraportoinnille. Yksimielisestä raportointistandardien kehittämisen näkemyksestä huolimatta nähtiin maailmanlaajuisten yritys vastuuraportointi standardien luominen haasteellisena projektina. Vastaajien osalta huolta aiheutti vaatimusten ja kustannusten kasvu sekä tilanne, jossa maailmanlaajuisten raportointistandardien luomisessa epäonnistuttaisiin ja markkinoille tulisi ainoastaan uusi sääntelijä monimutkaistamaan raportointia. Kyseisen tilanteen välttämiseksi nähtiinkin yhteistyö nykyisten sääntelijöiden ja aloitteiden kanssa erittäin tärkeänä yhtenäisten raportointistandardien luomiseksi.

IFRS-säätiön asema yritys vastuustandardien kehittämisessä aiheutti keskustelua säätiön kokemattomuudesta yritys vastuunalalla. Osa vastaajista ei uskonut IFRS-säätiöllä olevan tarvittavaa osaamista liittyen yritys vastuuraportointistandardien kehittämiseen ja ehdottivat, että säätiön tulisi toiminnallaan pyrkiä edesauttamaan muita alalla toimivia sääntelijöitä standardien kehittämisessä. Kyseisestä argumentista huolimatta IFRS-säätiön alaisuuteen perustettava SSB sai kuitenkin tukensa merkittävältä osalta vastaajista, jotka uskoivat IFRS-säätiön alaisuudessa toimivan SSB:n olevan hyvä tapa lähestyä yhtenäisiä raportointikäytäntöjä. Vastaajat näkivät IFRS-säätiön toimivan hallintorakenteen, tämän mahdollistamien yhteistyösuhteiden sekä kerrytetyn kokemuksen IFRS-standardien luomisesta positiivisesti vaikuttavina tekijöinä. Laajentaessaan toimintaansa yritys vastuualueelle olisi IFRS-säätiön lisättävä alaan liittyvää osaamistaan ja sekä pyrittävä toimimaan yhteistyössä muiden alan sääntelijöiden kanssa. Toiminnan laajentuminen ei kuitenkaan saisi vaarantaa IFRS-säätiön nykyistä toimintaa.

Kommenttikirjeiden vastausten analyysissä yhteistyön merkitys korostui lähes jokaisen vastauksen yhteydessä ja tämän nähtiin poistavan monia standardien luomiseen liittyviä

haasteita. Tätä korostettiin muun muassa kolmannen kysymyksen vastauksessa, jossa maailmanlaajuisen tuen saavuttaminen tietyiltä viranomaisilta, sidosryhmiltä ja alalla toimivilta sääntelijöiltä, koettiin yhdeksi tärkeimmistä menestysvaatimuksista raportointistandardien luomiselle. Yhteistyön tekemisen alan sääntelijöiden kanssa uskottiin nopeuttavan sääntelyn luomista, helpottavan standardien käyttöönottoa sekä auttavan välttymään raportoinnin päällekkäiseltä ohjeistukselta. Monet kommenttikirjeiden vastauksista ehdottivatkin standardien luomista jo olemassa olevien standardien pohjalta, joita lähdetäisiin kehittämään ja täydentämään puuttuvalla sääntelyllä samalla huomioiden toimialakohtaisia eroavaisuuksia. Kohdeyhteisön joukossa esiintyivät useaan otteeseen yhteistyön tärkeys sääntelijöiden, kuten SASB:n TFCD:n ja GRI:n kanssa. Sääntelijöiden kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi, koettiin kommunikointi lainkäyttöalueiden kanssa välttämättömänä raportointistandardien johdonmukaisuuden saavuttamiseksi. Yhteistyötoiminnan edistämiseksi ehdotettiin myös sääntelijöiden sekä lainkäyttöalueiden edustajien liittämistä osaksi IFRS-säätiön toimintaa, jonka avulla turvattaisiin eri toimijoiden kuuleminen osana raportointistandardein luomista.

IFRS-säätiön laatiman kuulemisasiakirjan kysymysten avulla pyrittiin myös tiedustelemaan sidosryhmien mielipidettä raportointistandardien kattavuudesta. Tehdyn taustatyön perusteella IFRS-säätiö ehdotti raportointistandardien keskittymistä ilmastoasioihin, minkä jälkeen näkemystä voisi mahdollisesti laajentaa muille yritys vastuun raportointialueille. Kommenttikirjeiden analyysi osoitti, että puolet vastaajista kokivat ilmastoasioiden toimivan hyvänä lähtökohtana raportointistandardeille, kun taas puolet vastaajista näkivät tämän liian kapeana soveltamisalana, vaikuttaen negatiivisesti standardien luomiseen. Vastaajat olivat kuitenkin yhtä mieltä, että standardien on ilmastoasioiden lisäksi tavoiteltava kaikkien yritys vastuun raportointialueiden kattamista. Tämän onnistumiseksi aikataulun kehittäminen ja selkeän suunnitelman luominen nähtiin tärkeänä.

Olenaisuuden osalta IFRS-säätiö oli ehdottanut asteittaista lähestymistapaa, jolloin alkuperäistä olenaisuuden määritelmää kehitettäisiin ajan myötä tarjoamaan kattavamman arvioinnin raportoitavasta yhteisöstä ja mahdollisesti vastaamaan myös kaksinkertaisen olenaisuuden periaatetta. Kohdeyhteisön kannatus asteittaisen lähestymistavan suhteen jakautui kahtia. Ajatusta tukeneet, uskoivat asteittaisen lähestymistavan helpottavan standardien käyttöönottoa sekä varmistavan näiden soveltuvuuden tärkeimmille sidosryhmille. Vasta-argumentteina esiteltiin kyseisen olenaisuuden määritelmän vievän

kehitystä taaksepäin, monen yhteisön jo käyttäessä kaksinkertaista olennaisuuden periaatetta, sekä tämän riittämättömyydestä saavuttaa maailmanlaajuinen hyväksyntä. Asteittaisen lähestymistavan kahtiajakautuneesta kannatuksesta huolimatta kommenttikirjeiden analyysi osoitti olennaisuuden määritelmän kehittämisen tulevaisuudessa välttämättömänä ominaisuutena. Kaksinkertainen olennaisuuden periaate nähtiin ajan kuluessa olevan oikea suunta kehitykselle ja tämän uskottiin nostavan raportoinnin tuottamaan arvoa.

Viimeinen keskustelua herättänyt kysymys käsitteli sidosryhmien suhtautumista raportoitavien yritys vastuutietojen varmentamiseen. Yleisen näkemyksen mukaan varmentamisen sääntelyn tulisi olla joustavaa, mutta pyrkiä erottelemaan korkeamman varmuusasteen vaativat tiedot. Varmentaminen nähtiin kuitenkin haastavana kokonaisuutena, joka vaatisi pitkäaikaista kehitystyötä ja kommenttikirjeissä painotettiin ensisijaista keskittymistä standardien luomiseen. Kommenttikirjeiden vastauksista ilmeni myös näkökulma, jossa varmentamisen pakollisuus nähtiin haitallisena tekijänä tämän mahdollisesti aiheuttavan epäröintiä julkaistavan tiedon suhteen sekä asettaessa yrityksiä eri arvoon. Analyysin perusteella tiedon varmentamiseen suhtauduttiin pääasiassa kuitenkin positiivisesti ja tämä nähtiin viimeistään standardien luomisen myöhemmässä vaiheessa tärkeänä tekijänä luotettavuuden lisäämiseksi. Alapuolella olevaan taulukkoon on vielä koottuna tiivistetty yhteenveto kaikkien kysymysten vastauksista.

Taulukko 2. Kohdeyhteisön vastausten yhteenveto.

Kysymys	Kokoava vastaus
1.	<p>Onko tarvetta luoda maailmanlaajuisesti yhtenäisiä yritys vastuuraportointistandardeja? (a) Jos kyllä, pitäisikö IFRS-säätiön laajentaa toimintaansa ja olla osana kyseisten standardien kehittämisessä? b) Jos ei, mitä lähestymistapaa tulisi käyttää?</p> <p>Vastaus: Raportoinnin yhtenäistäminen nähdään tarpeellisena, mutta haasteellisena. IFRS-säätiön toiminnan laajentuminen ja rooli yritys vastuuraportointistandardien kehittämisessä koettiin positiivisena ajatuksena.</p>
2.	<p>Onko IFRS-säätiön hallinnointijärjestelmän alaisuudessa toimivan Sustainability Standard Boardin (SSB) muodostaminen sopiva lähestymistapa</p>

	<p>yritysvastuuraportoinnin johdonmukaisuuden lisäämiseksi sekä maailmanlaajuisen vertailtavuuden parantamiseksi?</p> <p>Vastaus: IFRS-säätiön alaisuuteen perustettavan SSB nähdään toimivana ratkaisuna raportoinnin kehittämiseksi.</p>
3.	<p>Kommentteja tai lisäyksiä IFRS-säätiön määrittelemiin menestysvaatimuksiin?</p> <p>Vastaus: Menestysvaatimuksiin suhtautuminen myönteistä. Tärkeimpänä edellytyksenä onnistumiselle koetaan riittävän tuen saaminen viranomaisilta, sidosryhmiltä ja alalla toimivilta sääntelijöiltä. Lisäyksenä menestysvaatimuksiin prosessin nopea aikataulu.</p>
4.	<p>Voisiko IFRS-säätiö edesauttaa sidosryhmäsuhteillaan SSB standardien käyttöönottoa ja johdonmukaista maailmanlaajuisia soveltamista sekä missä olosuhteissa näitä olisi mahdollista hyödyntää?</p> <p>Vastaus: IFRS-säätiön nykyiset suhteet nähtiin hyödyllisinä edesauttamaan raportoinnin hyväksymistä, mutta myös uusien sidosryhmäsuhteiden luominen koettiin tärkeänä.</p>
5.	<p>Kuinka IFRS-säätiö voisi parhaiten rakentaa ja työskennellä nykyisten sääntelyä tekevien toimijoiden kanssa standardien maailmanlaajuisen johdonmukaisuuden lisäämiseksi?</p> <p>Vastaus: Yhteistyö tärkeässä asemassa. Onnistuneen yhteistyön uskotaan nopeuttavan sääntelyn luomista, helpottavan standardien käyttöönottoa sekä auttavan välttämään raportoinnin päällekkäiseltä ohjeistukselta. Standardien luominen jo olemassa olevien standardien pohjalta, joita lähdetäisiin kehittämään ja täydentämään puuttuvalla sääntelyllä samalla huomioiden toimialakohtaisia eroavaisuuksia.</p>
6.	<p>Kuinka IFRS-säätiö voisi parhaiten rakentaa ja työskennellä yhteistyössä lainkäyttöalueiden kanssa standardien maailmanlaajuisen johdonmukaisuuden lisäämiseksi?</p> <p>Vastaus: Huolellinen taustatyö sekä kommunikointi nähtiin tärkeänä. Huomioitava lainsäädäntöalueiden paikallista sääntelyä ja pyrkiä välttämään päällekkäisyyksiä tämän osalta. Standardien tulisi kuitenkin pyrkiä minimoimaan lainkäyttöalueiden eroavaisuuksia raportoinnin johdonmukaisuuden lisäämiseksi.</p>

7.	<p>Pitäisikö SSB:n aluksi kehittää ilmastoon koskevia taloudellisia tietoja ennen mahdollista laajentumista yritys vastuuraportoinnin muille raportointialueille?</p> <p>Vastaus: ”Ilmasto ensin” -lähestymistapa jakoi mielipiteitä, mutta standardien tulisi tulevaisuudessa kattaa kaikki yritys vastuun osa-alueet.</p>
8.	<p>Tulisiko SSB:n käyttää kohdennettua määritelmää ilmastoon liittyvistä riskeistä vai huomioida myös laajempia ympäristötekijöitä?</p> <p>Vastaus: Yksipuolinen tuki laajempien ympäristöasioiden kattamiselle.</p>
9.	<p>Mielipide IFRS-säätiön ehdotuksesta olennaisuuden käsitteen lähestymisestä? IFRS-säätiön ehdotuksen mukaan, olennaisuuden määritelmää kehitettäisiin asteittain kohti vastuullisuuden kattavampaa arviointia raportoitavasta yhteisöstä ja mahdollisesti myös kaksinkertaisen olennaisuuden periaatetta.</p> <p>Vastaus: Asteittainen lähestymistapa jakoi mielipiteitä, mutta kaksinkertaisen olennaisuuden määritelmän tavoittelemisen tärkeää.</p>
10.	<p>Pitäisikö julkistettavien vastuullisuustietojen olla tarkastettavissa tai ulkoisen varmistamisen alaisia? Jos ei, mitkä erityyppiset tarkastukset olisivat hyväksyttäviä, jotta julkaistut tiedot olisivat luotettavia ja hyödyllisiä päätöksenteossa?</p> <p>Vastaus: Tiedon varmentaminen nähtiin tarpeellisena lisäämään raportoinnin luotettavuutta.</p>

Kaiken kaikkiaan tutkimuksen tuloksista selvisi, että kohdeyhteisön joukossa maailmanlaajuisten yritys vastuuraportointi standardien luominen nähdään positiivisena ajatuksena. Nykyiset raportointistandardit nähdään riittämättömänä vastaamaan yritys vastuuraportoinnin lisääntyviä vaatimuksia. Nykyistä raportointia on kritisoitu vertailukelpoisuuden ja läpinäkyvyyden osalta, joka on aiheutunut muun muassa raportointikäytäntöjen ja tavoitteiden vaihtelusta sekä standardisoidun sääntelyn vähäisyydestä. Kommenttikirjeistä saadun kokonaiskuvan perusteella, standardien luomisen uskotaan poistavan nykyisessä raportoinnissa havaittuja ongelmia. Tutkimuksen tuloksista kuitenkin huomattiin, että yhdenmukaisten raportointikäytäntöjen luominen on haastavaa, tämän osittain jakaessa kohdeyhteisön näkemyksiä parhaasta mahdollisesta lähestymistavasta. Vaikka kohdeyhteisön joukossa esiintyikin erimielisyyksiä standardien luomisessa käytettävästä lähestymistavasta, olivat lopulliset tavoitteet ja näkemykset

pääosin yhteneviä. Tämä huomattiin esimerkiksi olennaisuuden määrittelemiseen liittyvässä yhdeksännessä kysymyksessä sekä ”ilmasto ensin” -ajatusta käsittelevästä seitsemännestä kysymyksestä. Seuraavassa taulukossa on vielä koottuna tutkimuksen tuloksista saatuja näkökulmia liittyen standardien luomisen hyötyihin, haittoihin sekä haasteisiin.

Taulukko 3. Yhtenäisten yritysvastuura raportointistandardien luomiseen liittyviä näkökulmia

Näkökulma	Havainto
Yhtenäisten standardien luomisen hyödyt	Yritysvastuura raportoinnin sääntelyn ja tavoitteiden selkeytyminen yhden standardin myötä. Yritysvastuura raportoinnin vertailtavuuden, läpinäkyvyyden ja luotettavuuden paraneminen. Raportoinnin arvon kasvaminen.
Yhtenäisten standardien luomisen haitat	Yritysvastuura raportoinnin sääntelyn monimutkaistuminen, raportointistandardien luomisen epäonnistuessa. Raportointiin liittyvän työmäärän ja kulujen mahdollinen kasvaminen. IFRS-säätiön nykyisen toiminnan vaarantuminen.
Yhtenäisten standardien luomiseen liittyvät haasteet	IFRS-säätiön kokemattomuus yritysvastuura raportoinnissa. Maailmanlaajuisen hyväksynnän saaminen. Standardien kehittämisen hitaus. Johdonmukaisen ja vertailukelpoisen sääntelyn kehittäminen, johtuen alueellisista ja toimialakohtaisista eroavaisuuksista.

5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen viimeisessä luvussa vastataan työn alussa asetettuihin tutkimuskysymyksiin sekä pohditaan tutkimuksessa tehtyjä havaintoja ja vertaillaan näitä aikaisemmassa kirjallisuudessa saatuihin tuloksiin. Näiden jälkeen pohditaan tutkimuksen reliabiliteettia ja rajoituksia, joiden avulla arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta. Lopuksi on vielä esitelty työn pohjalta tehtyjä jatkotutkimusehdotuksia mahdollisesti tulevaisuudessa tehtäviä tutkimuksia varten.

5.1. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Ensimmäisen alatutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia hyötyjä ja haittoja yritykset näkevät maailmanlaajuisesti yhtenäisen yritysraportointistandardien luomisessa. Ensimmäinen alatutkimuskysymys oli muotoiltu seuraavalla tavalla:

”Minkälaisia positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia IFRS-säätiön kehittämän yhtenäisen yritysraportoinnin uskotaan tuovan?”

Tutkimusten tulosten perusteella maailmanlaajuisesti yhtenäisten yritysraportoinnin standardien käyttöönottamisesta löydettiin positiivisia sekä negatiivisia vaikutuksia. Yleisesti positiivisina vaikutuksina nähtiin raportointikäytäntöjen yhtenäistyminen, joka lisäisi raportoinnin maailmanlaajuista johdonmukaisuutta sekä vertailtavuutta. Johdonmukaisuuden ja vertailtavuuden lisääntymisen uskottiin parantavan sidosryhmille saatavilla olevaa informaatiota ja tätä kautta helpottavan yritysten arviointia. Tämän lisäksi osa kohdeyhteisön yrityksistä koki raportoinnin yhtenäistämisen vaikuttavan positiivisesti oman yritystoiminnan harjoittamiseen. Yhden yhtenäisesti hyväksytyt yritysraportointistandardin uskottiin myös selkeyttävän raportoinnin tuottamista, tämän poistaessa tarpeen useiden ohjeistusten hyödyntämiselle. Kaiken kaikkiaan maailmanlaajuisesti yhtenäisten raportointikäytäntöjen uskottiin kasvattavan yritysraportoinnista saatavaa arvoa.

Yhtenäisistä yritysraportointi standardeista koetut negatiiviset vaikutukset heijastuivat osittain standardien luomisprosessin epäonnistumisesta aiheutuviin seurauksiin. Useassa kohdeyhteisön vastauksessa standardien luomiseen tarvittavan tuen saamisen epäonnistuminen nähtiin aiheuttavan tilanne, jossa standardeja ei otettaisi

maailmanlaajuisesti käyttöön. Kyseisen tilanteen toteutuminen koettiin standardien luomiseen liittyvänä negatiivisena vaikutuksena, tämän tuodessa markkinoille ainoastaan yhden uuden sääntelijän. IFRS-säätiön siirtyminen yritys vastuun toimialalle aiheutti vastaajissa myös huolta, tämän mahdollisesti vaarantaessa IFRS-säätiön nykyistä toimintaa taloudellisten raportointistandardein sääntelijänä. Viimeisenä negatiivisena vaikutuksena yhtenäisten maailmanlaajuisten raportointistandardien kehittämiseksi nähtiin olevan lisääntyvät raportoinnin vaatimukset sekä tämän myötä kustannukset. Vaikka standardien tarkoituksena on helpottaa yritysten raportointikäytäntöjä, pelkäsivät yritykset tämän vaikutuksen mahdollisesti olevan päinvastainen ja lisäävän raportointiin liittyvää työmäärää sekä kuluja.

Toisessa alatutkimuskysymyksessä käsiteltiin standardien käyttöönottamiseen ja kehittämiseen liittyviä haasteita. Toinen alatutkimuskysymys oli muotoiltu seuraavalla tavalla:

”Mitkä ovat suurimmat haasteet liittyen maailmanlaajuisten raportointistandardien käyttöönottamiseen?”

Tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella koetaan maailmanlaajuisten yritys vastuuraportointistandardien kehittäminen ja käyttöönotto kokonaisuudessaan haasteelliseksi tavoitteena. Tästä huolimatta kohdeyhteisön vastauksissa korostettiin, kuinka onnistuneella yhteistyöllä, vuorovaikutuksella ja suunnitelmallisuudella IFRS-säätiön on mahdollista onnistuneesti luoda yhtenäiset maailmanlaajuiset yritys vastuuraportoinnin standardit.

Suurimpana haasteena liittyen standardien käyttöönottamiseen nähtiin maailmanlaajuisen hyväksynnän saaminen. Vaikka IFRS-säätiön toimivalta ulottuu monelle talousalueelle, jäsen vaikutuksen ulkopuolelle useita tärkeitä alueita ja näiden alueiden hyväksyntä yhtenäisten standardien luomisen kannalta olisi tärkeää. Tämän lisäksi haasteena maailmanlaajuisten raportointistandardien käyttöönottamisessa nähtiin standardien kehittämisen hitaus. Kokonaan uusien standardien luominen yritys vastuun alueelle koettiin aikaa vievänä projektina, jolloin myös muut standardit ehtivät kehittymään vaarantaen uusien IFRS-säätiön standardien käyttöönottoa. Johdonmukaisen ja vertailukelpoisen yritys vastuusääntelyn kehittäminen itsessään koettiin myös haasteelliseksi. Ensimmäisenä tekijänä nähtiin toimialakohtaisten tarpeiden sekä alueellisen sääntelyn huomioiminen osana

standardien kehittämistä. Standardien tulisi pystyä vastaamaan toimiala- ja aluekohtaisia vaatimuksia säilyttäen kuitenkin vertailtavuuden sekä yhtenäisen kokonaisuuden. Toisena sääntelyyn vaikuttavana tekijänä nähtiin yritysvastuun merkityksen vaihtelu eri sidosryhmien joukossa. Yritysvastuuraportointiin vaikuttavien sidosryhmien laajuus ja näiden tarpeiden huomioiminen osana standardien kehitystyötä koettiin hankaloittavan yhden kattavan standardin luomisesta. Sääntelyn kehittämiseen liittyen nähtiinkin IFRS-säätiön kokemattomuus yritysvastuun alalla standardien kehittämiseen liittyvänä haasteena.

Tutkimuksen päätutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää pörssiyritysten suhtautumista IFRS-säätiön ehdotukseen maailmanlaajuisten yritysvastuuraportointi standardien luomisesta. Kysymykseen lähdettiin etsimään vastausta yritysten jättämien kommenttikirjeiden avulla ja selvittämällä millaisia vaikutuksia IFRS-säätiön ehdotuksella koetaan kohdeyhteisössä olevan. Päätutkimuskysymys oli muotoiltu seuraavalla tavalla:

”Miten kansainväliset pörssiyritykset suhtautuvat IFRS-säätiön ehdotukseen maailmanlaajuisesti yhtenäisistä yritysvastuuraportoinnin standardeista?”

Tutkimuksessa toteutetun aineiston sisällön analyysin avulla saadut tulokset osoittivat, että kohdeyhteisössä suhtaudutaan IFRS-säätiön ehdotukseen maailmanlaajuisten yritysvastuuraportointistandardien luomisesta pääosin positiivisesti. Ainoastaan pieni osa vastaajista ei kokenut IFRS-säätiön olevan oikea osapuoli yritysvastuuraportoinnin sääntelyn kehittämiseksi, vaikka kokivatkin sääntelyn yhtenäisen kehittämisen tarpeellisenä. Sääntelyn kehittäminen koettiin kohdeyhteisön joukossa haasteellisenä, mutta onnistuessaan sen uskotaan pystyvän parantamaan yritysvastuuraportoinnin maailmanlaajuisesta johdonmukaisuutta ja vertailtavuutta sekä lisäämään sidosryhmien saatavilla olevaa informaatiota. Tutkimuksen tulosten perusteella onnistumisen edellytyksenä nähtiin nykyisten sääntelijöiden kanssa tehtävä yhteistyö, viranomaisilta ja muilta sidosryhmiltä saatava tuki sekä suunnitelmallinen eteneminen riittävän nopeassa aikataulussa. Tulosten perusteella kohdeyhteisön merkittävimmät huolenaiheet liittyivät standardien luomisen epäonnistumiseen, jolloin markkinoille tulisi ainoastaan uusi sääntelijä hankaloittamaan jo monimutkaiseksi koettua yritysvastuuraportointia sekä raportointikäytäntöjen uudistamisesta aiheutuviin kustannusten kasvamiseen.

Vaikka suhtautuminen raportointistandardien luomiseen oli positiivinen, osoittivat tutkimuksen tulokset, että muutamat IFRS-säätiön laatimat standardien kehittämiseen

liittyvät ehdotukset koettiin epäkäytännöllisinä osassa kohdeyhteisöä. Kriitikki kohdistui kuulemisasiakirjassa esitettyyn ”ilmasto ensin” -lähestymistapaan, jossa standardit kehitettäisiin aluksi käsittelemään ilmastoon liittyviä asioita. IFRS-säätiön ”ilmasto ensin” -lähestymistavan sijaan noin puolet kohdeyhteisöstä koki, että standardien tulisi alusta alkaen keskittyä myös muihin yritysvastuun raportointialueiden kattamiseen. Olennaisuuden määritelmän asteittainen kehittäminen ajan myötä herätti myös vastustusta. Kyseinen lähestymistapa nähtiin monimutkaisena sekä kehitystä taaksepäin vievänä lähestymistapana, jolla olisi hankaluuksia saavuttaa maailmanlaajuinen hyväksyntä. Jakautuvista standardien sisältöön liittyvistä näkemyksistä huolimatta, olivat kohdeyhteisön vastaajat kuitenkin yhteneviä raportointistandardien suurimpien linjausten ja tavoitteiden suhteen.

5.2. Tulosten vertailu aikaisempaan kirjallisuuteen

Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että yritysvastuuraportointia tekevät yritykset suosisivat yhden hyväksytyin standardien käyttämistä, jos tämä olisi mahdollista. (Tschopp & Nastanski 2013, 160–161) Kyseinen havainto pystyttiin tekemään myös tämän tutkimuksen tulosten pohjalta, jossa yritykset antoivat tukensa yhden maailmanlaajuisesti yhtenäisen yritysvastuuraportointistandardin luomiselle. Myös hollantilaisten yritysten yritysvastuuraportteja tutkineet Asifi et al. (2013) ovat tuoneet tutkimuksessaan esille tarpeen yritysvastuuraportoinnin standardien kehittämiseksi. Heidän mukaansa raportoinnissa tulisi pyrkiä kehittämään raporttien muodollisia sekä sisällöllisiä vaatimuksia, jotka edesauttaisivat julkaistavan tiedon merkittävyyttä ja vertailukelpoisuutta. Toteutetussa kommenttikirjeiden sisällön analyysissä tuotiin esille kohdeyhteisön näkemys, että yhtenäisten yritysvastuustandardien luominen nähdään haastavana prosessina johtuen yritysvastuuraportoinnin monipuolisuudesta, joka huomattiin myös Tschoppin ja Nastanskin (2013) tutkimuksessa. Molempien tutkimusten tuloksissa tuotiin esille, kuinka yritysvastuuraportointiin liittyvät useat sidosryhmät hankaloittavat raportoinnin yhdenmukaistamista, johtuen sidosryhmävaatimusten vaihteluiden takia, jolloin eri sidosryhmät edellyttävät raportoinnilta eri tietoja. Tämän tutkimuksen perusteella raportointikäytäntöjen onnistunut kehittäminen edellyttäisikin eri sidosryhmien maailmanlaajuisen hyväksynnän saavuttamista.

Monet yritysvastuuraportointikäytäntöjä käsitelleet tutkimukset ovat tuloksissaan tuoneet esille nykyisen raportoinnin vertailukelvottomuuden (Boiral & Henri 2016; Roca & Searcy

2012; Lozano & Huisingh 2011; Siew 2015), joka tunnistettiin myös tämän tutkimuksen kohdeyhteisön joukossa yhdeksi tärkeimmistä syistä raportoinnin yhtenäiselle kehittämiselle. Aikaisempien tutkimusten tulokset selittivät vertailukelvottomuutta muun muassa tavoitteiden eroavaisuudella, ohjeistusten ja mittareiden vaihtelevalla käytöllä sekä raportoinnin sääntelyn joustavuudella, vastaten tutkimuksen kohdeyhteisön näkemyksiä raportointikäytäntöjen monimutkaisuudesta ja pirstaloituneisuudesta. Yhtenäisten raportointikäytäntöjen kehittämisen uskottiin tämän tutkimuksen perusteella parantavan yritysraporttien vertailtavuutta. Einwiller et al. (2016) tekemässä kirjallisuuskatsaukseen perustuvassa tutkimuksessa huomattiin myös, kuinka yhtenäisten raportointikäytäntöjen noudattamisella on mahdollisuus parantaa raporttien vertailtavuutta.

Toisena tärkeänä havaintona tutkimuksen tuloksissa todettiin, että yhdenmukaisten raportointikäytäntöjen uskotaan kohdeyhteisön joukossa lisäävän raportoinnin läpinäkyvyyttä. Tulosta tukee aikaisemmassa kirjallisuudessa Albernathy et al. (2017) tutkimuksen havainto, jossa mahdollisuus harkinnanvaraisten tietojen julkistamiseen sekä sääntelyn yhdenmukaisuuden puuttumisen todettiin heikentävän raportoinnin läpinäkyvyyttä. Erityisesti maiden ja markkinoiden välisen yritysraportointia koskevan sääntelyn vaihteluiden huomattiin heikentävän läpinäkyvyyttä. Albernathy et al. (2017) näkevätkin asianmukaisen sääntelyn tärkeänä tekijänä läpinäkyvyyden säilyttämiseksi. Yhdenmukaisten raportointikäytäntöjen hyötyihin uskovat myös Lock ja Seele (2016), joiden tutkimuksen mukaan lainsäädännöllä voi olla erilainen vaikutus raportoinnin uskottavuuteen. Heidän mukaansa valtioiden välinen yhtenäinen sääntely voi edesauttaa yritysraportoinnin tasapuolisten toimintaedellytysten luomisessa sekä uskottavuuden lisäämisessä.

Tutkimusaineiston sisällön analyysissä havaittuja näkemysten eroavaisuuksia osassa kysymyksiä selittävät osin Searcyn ja Buslovichin (2013) tutkimus, joka osoitti yritysraporttien sisällön määrittelyn tapahtuvan yrityksen sisäisten prosessien sekä raportointiohjeistusten avulla. Toisin sanoen julkaistavaan sisältöön vaikuttaa yrityksen oma yritysraportin olennaisuuden määrittelmä. Kyseisen tutkimuksen havaintojen avulla voidaan siis selittää myös tässä tutkimuksessa saatuja havaintoja vaihtelevista näkemyksistä koskien raportoinnin luomisen toteuttamista. Osa yrityksistä saattoi esimerkiksi kokea ensisijaisesti ilmastoasioihin keskittymisen tarpeettomana, koska tällä ei olisi vaikutusta heidän toimintaansa.

5.3. Tutkimuksen reliabiliteetti ja rajoitukset

Reliabiliteetti voidaan määritellä usealla eri tavalla, mutta yleisesti tutkimuksen tuloksen voidaan todeta olevan reliabeli kahden arvioitsijan päätyessä toisiaan vastaaviin tuloksiin heidän hyödyntäessään samanlaista tutkimusmenetelmää (Hirsjärvi & Hurme 2015, 186). Arvioijien esittämiin tulkintoihin vaikuttavat kuitenkin Hirsjärven ja Hurmeen (2015, 186) mukaan yksilön omat kokemukset, jotka lisäävät epätodennäköisyyttä täysin samanlaisten tulosten saamisesta. Tutkimuksen reliabiliteettia kasvattavana tekijänä voidaan nähdä tutkimuksen toteutuksessa kuvattu tutkimusmenetelmä sekä yleisesti saatavilla olevan tutkimusaineisto, jotka mahdollistavat tutkimuksen tarkan replikoimisen. Tutkimusmenetelmän aiheuttaman subjektiivisuuden seurauksena tulokset saattaisivat kuitenkin hieman poiketa toisistaan.

Tutkimuksen rajoitteena voidaan nähdä tutkimusaineiston sisällölliset eroavaisuudet. Osa vastaajista ei kommenttikirjeissään ottanut kantaa kaikkiin kuulemisasiakirjassa käsiteltyihin kysymyksiin, jolloin osa tehdyistä tulkinnoista ei sisältänyt koko kohdeyhteisön näkemyksiä. Toisena tutkimusta rajoittavana tekijänä voidaan mainita tutkimuksen menetelmän ja aineiston poikkeavuus verrattuna aikaisempiin tutkimuksiin, mikä hankaloitti tutkimuksen suoraa linkittämistä aikaisempaan kirjallisuuteen. Yritysten suhtautumista yritysvastuuraportoinnin nykytilaan oli tutkittu verrattain vähän ja tutkimukset olivat enemmän keskittyneitä yritysvastuuraportoinnissa esiintyviin ongelmakohtiin.

5.4. Jatkotutkimusehdotukset

Yritysvastuuraportoinnin kasvava merkitys tarjoaa tulevaisuudessa useita tutkimusaiheita. Tämän tutkimuksen valmistuessa on IFRS-säätiön päätös maailmanlaajuisten yritysvastuuraportointi standardien luomisesta vielä kesken. Jatkotutkimusehdotuksena IFRS-säätiön päätyessä julkaisemaan uudet yritysvastuuraportointia koskevat standardit voisi esimerkiksi selvittää saman kohderyhmän suhtautumista standardeihin niiden julkaisemisen jälkeen. Tällöin tuloksia voisi vertailla tässä tutkimuksessa saatuihin tuloksiin sekä havaintoihin ja tutkia onko kohdeyhteisön näkemykset standardien suhteen muuttuneet. Tulevaisuudessa tehtävissä tutkimuksissa voitaisiin myös keskittyä yritysvastuuraportoinnissa tapahtuneisiin muutoksiin uusien standardien käyttöönoton jälkeen. Tällöin voitaisiin vertailla yritysten aikaisempia yritysvastuuraportteja sen hetkisiin

uusiin standardeihin perustuviin raportteihin ja tutkia tuovatko standardit merkittävää lisäarvoa raportoinnille muun muassa sijoittajan näkökulmasta. Mielenkiintoista olisi myös tutkia ja vertailla maailmanlaajuisia raportointistandardeja noudattavien yritys vastuuraporttien alueellisia eroja, jotka saattavat vähentää raporttien yhdenmukaisuutta.

Lähteet

- Abernathy, J., Stefaniak, C., Wilkins, A. & Olson, J. (2017) Literature review and research opportunities on credibility of corporate social responsibility reporting. *American journal of business* 32, 1, 24–41.
- Asif, M., Searcy, C., dos Santos, P. & Kensah D.K. (2013) A Review of Dutch Corporate Sustainable Development Reports. *Corporate social-responsibility and environmental management* 20, 6, 321–339.
- Bansal, P. (2005) Evolving sustainably: a longitudinal study of corporate sustainable development. *Strategic management journal* 26, 3, 197–218.
- Barako, D., Hancock, P. & Izan, H. (2006) Factors Influencing Voluntary Corporate Disclosure by Kenyan Companies. *Corporate governance: an international review* 14, 2, 107–125.
- Boiral, O. & Henri, J.-F. (2016) Is Sustainability Performance Comparable? A Study of GRI Reports of Mining Organizations. *Business & society* 56, 2, 283–317.
- Campbell, J. (2007) Why would corporations behave in socially responsible ways? an institutional theory of corporate social responsibility. *The Academy of Management review* 32, 3, 946–967.
- Carpenter, V. & Feroz, E. (2001) Institutional theory and accounting rule choice: an analysis of four US state governments' decisions to adopt generally accepted accounting principles. *Accounting, organizations and society* 26, 7-8, 565–596.
- Carroll, A. (1979) A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance. *The Academy of Management review* 4, 4, 497–505.
- Carroll, A. & Shabana, K. (2010) The Business Case for Corporate Social Responsibility: A Review of Concepts, Research and Practice. *International journal of management reviews* 12, 1, 85–105.
- Clarkson, M. (1995) A Stakeholder Framework for Analyzing and Evaluating Corporate Social Performance. *The Academy of Management review* 20, 1, 92–117.

- Dacin, M., Goodstain, J. & Scott, W. (2002) Institutional Theory and Institutional Change: Introduction to the Special Research Forum. *Academy of Management journal* 45, 1, 43–56.
- Deegan, C. (2002) Introduction: The legitimising effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation. *Accounting, auditing, & accountability* 15, 3, 282–311.
- Deegan, C. (2009) *Financial accounting theory*. 3. p. North Ryde, NSW, McGraw Hill Australia
- Deegan, C. (2019) Legitimacy theory: Despite its enduring popularity and contribution, time is right for a necessary makeover. *Accounting, auditing, & accountability*, ahead-of-print.
- Deegan, C., Rankin, M. & Voght, P. (2000) Firms' Disclosure Reactions to Major Social Incidents: Australian Evidence. *Accounting forum* 24, 1, 101–130.
- DiMaggio, P. & Powell, W. (1983) The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American sociological review* 48, 2, 147–160.
- Einwiller, S., Ruppel, C. & Schnauber, A. (2016) Harmonization and differences in CSR reporting of US and German companies: Analyzing the role of global reporting standards and country of origin. *Corporate communications* 21, 2, 230–245.
- Eisenhardt, K. (1989) Agency Theory: An Assessment and Review. *The Academy of Management Review* 14, 1, 57-74.
- Elkington, J. (1997) *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Oxford, Capstone Publishing
- European Commission (2001) Green paper - Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility [Verkkodokumentti]. [Viitattu: 20.11. 2020]. Saatavilla <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2001/EN/1-2001-366-EN-1-0.Pdf>
- Fernando, S. & Lawrence, S. (2014) A theoretical framework for CSR practices: Integrating legitimacy theory, stakeholder theory and institutional theory. *The journal of theoretical accounting research* 10, 1, 149–179.
- Fortanier, F., Kolk, A. & Pinkse, J. (2011) Harmonization in CSR Reporting: MNEs and Global CSR Standards. *Management international review* 51, 5, 665–696.

Freeman, R. E. (1984) *Strategic Management: a Stakeholder Approach*. Pitman, Boston, MA.

GRI (2020) *Our Mission and history* [Verkkodokumentti]. [Viitattu: 28.12.2020]. Saatavilla <https://www.globalreporting.org/about-gri/mission-history/>

Hahn, R. & Lülfs, R. (2013) Legitimizing Negative Aspects in GRI-Oriented Sustainability Reporting: A Qualitative Analysis of Corporate Disclosure Strategies. *Journal of business ethics* 123, 3, 401–420.

Herremans, I., Nazari, J. & Mahmoudian, F. (2015) Stakeholder Relationships, Engagement, and Sustainability Reporting. *Journal of business ethics* 138, 3, 417–435.

Hetze, K. (2016) Effects on the (CSR) Reputation: CSR Reporting Discussed in the Light of Signalling and Stakeholder Perception Theories. *Corporate reputation review* 19, 3, 281–296.

Hirsjärvi S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009) *Tutki ja kirjoita*. 15. p. Helsinki, Tammi.

IFRS Foundation (2020a) *Consultation Paper on Sustainability Reporting* [Verkkodokumentti]. [Viitattu: 30.12.2020]. Saatavilla <https://cdn.ifrs.org/-/media/project/sustainability-reporting/consultation-paper-on-sustainability-reporting.pdf>

IFRS (2020b) *IFRS Foundation Trustees consult on global approach to sustainability reporting and on possible Foundation role* [Verkkodokumentti]. [Viitattu: 29.12.2020]. Saatavilla <https://www.ifrs.org/news-and-events/2020/09/ifrs-foundation-trustees-consult-on-global-approach-to-sustainability-reporting/>

IFRS (2020c) *Our Structure* [Verkkodokumentti]. [Viitattu: 29.12.2020]. Saatavilla <https://www.ifrs.org/about-us/our-structure/>

International Institute for Sustainable Development (1992) *Business strategies for sustainable development*. Winnipeg, IISD.

Isaksson, R. & Steimle, U. (2009) What does GRI-reporting tell us about corporate sustainability? *TQM journal* 21, 2, 168–181.

ISO (2016) *ISO Strategy 2016–2020* [Verkkodokumentti]. [Viitattu: 22.12.2020]. Saatavilla <https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/store/en/PUB100364.pdf>

- Jensen, M. & Meckling, W. (1976) Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics* 3, 4, 305-360.
- Jonker, J. & Foster, D. (2002) Stakeholder excellence? Framing the evolution and complexity of a stakeholder perspective of the firm. *Corporate social responsibility and environmental management* 9, 4, 187–195.
- Kananen, J. (2017) Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kolk, A. (2010) Trajectories of sustainability reporting by MNCs. *Journal of world business* 45, 4, 367–374.
- Kurittu, K. (2018) Yritysvastuuraportointi: Kiinnostavan viestinnän käsikirja. Helsinki, Alma Talent Oy.
- KPMG (2020) The time has come – The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020 [Verkkodokumentti]. [Viitattu: 18.12.2020]. Saatavilla <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/11/the-time-has-come.pdf>
- KPMG (2017) The road ahead – The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017 [Verkkodokumentti]. [Viitattu 18.12.2020]. Saatavilla <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>
- Lindgreen, A., Swaen, V. & Johnston, W. (2009) Corporate Social Responsibility: An Empirical Investigation of U.S. Organizations. *Journal of business ethics* 85, S2, 303–323.
- Lock, I. & Seele, P. (2016) The credibility of CSR (corporate social responsibility) reports in Europe. Evidence from a quantitative content analysis in 11 countries. *Journal of cleaner production* 122, 186–200.
- Logsdon, J. & Lewellyn, P. (2000) Expanding Accountability to Stakeholders: Trends and Predictions. *Business and society review* (1974) 105, 4, 419–435.
- Longo, M. Mura, M. & Bonoli, A. (2005) Corporate social responsibility and corporate performance: the case of Italian SMEs. *Corporate governance*. Bradford 5, 4, 28–42.
- Lozano, R. & Huisingh, D. (2011) Inter-linking issues and dimensions in sustainability reporting. *Journal of cleaner production* 19, 2-3, 99–107.

- Marlin, J.T. & Marlin, A. (2003) A brief history of social reporting. *Business Respect*, 51.
- McWilliams, A., Siegel, D. & Wright, P. (2006) Corporate Social Responsibility: Strategic Implications. *Journal of management studies* 43, 1, 1–18.
- Marrewijk, M. (2003) Concepts and Definitions of CSR and Corporate Sustainability: Between Agency and Communion. *Journal of business ethics* 44, 2/3, 95–105.
- Niskala, M., Pajunen, T. & Tarna-Mani, K. (2019) *Yritysvastuu: Raportointi- ja laskentaperiaatteet*. Helsinki, ST-Akatemia Oy.
- O’Riordan, L. & Fairbrass, J. (2008) Corporate Social Responsibility (CSR): Models and Theories in Stakeholder Dialogue. *Journal of Business Ethics* 83, 4, 745-758
- Prado-Lorenzo, J-M., Gallego-Alvarez, I. & Garcia-Sanchez, I. (2009) Stakeholder engagement and corporate social responsibility reporting: the ownership structure effect. *Corporate social responsibility and environmental management* 16, 2, 94–107.
- Porter, M. & Kramer, M. (2006) Strategy and society: the link between competitive advantage and corporate social responsibility. *Harvard Business Review* 84, 12, 78-92.
- Rasche, A. & Esser, D. (2006) From Stakeholder Management to Stakeholder Accountability: Applying Habermasian Discourse Ethics to Accountability Research. *Journal of business ethics* 65, 3, 251–267.
- Roca, L. & Searcy, C. (2012) An analysis of indicators disclosed in corporate sustainability reports. *Journal of cleaner production* 20, 1, 103–118.
- Rupley, K., Brown, D. & Marshall, S. (2017) Evolution of corporate reporting: From stand-alone corporate social responsibility reporting to integrated reporting. *Research in accounting regulation* 29, 2, 172–176.
- SASB (2017) SASB Conceptual Framework [Verkkodokumentti]. [Viitattu: 22.12.2020]. Saatavilla https://www.sasb.org/wp-content/uploads/2020/02/SASB_Conceptual-Framework_WATERMARK.pdf
- Searcy, C. & Buslovich, R. (2013) Corporate Perspectives on the Development and Use of Sustainability Reports. *Journal of business ethics* 121, 2, 149–169.

Sethi, S., Martell, T. & Demir, M. (2017) Enhancing the Role and Effectiveness of Corporate Social Responsibility (CSR) Reports: The Missing Element of Content Verification and Integrity Assurance. *Journal of business ethics* 144, 1, 59–82.

Slawinski, N & Bansal, P. (2009) Short on Time: The Role of Time In Business Sustainability. *Annual meeting proceedings (Academy of Management)* 8, 1, 1-6.

Siew, R. Y. (2015) A review of corporate sustainability reporting tools (SRTs). *Journal of environmental management* 164, 180–195.

Thijssens, T., Bollen, L. & Hassink, H. (2015) Secondary Stakeholder Influence on CSR Disclosure: An Application of Stakeholder Salience Theory. *Journal of business ethics* 132, 4, 873–891.

Thorne, L., Mahoney, L. & Manetti, G. (2014) Motivations for issuing standalone CSR reports: a survey of Canadian firms. *Accounting, auditing, & accountability*, 27, 4, 686–714.

Tschopp, D. & Huefner, R. (2014) Comparing the Evolution of CSR Reporting to that of Financial Reporting. *Journal of business ethics* 127, 3, 565–577.

Tschopp, D. & Nastanski, M. (2013) The Harmonization and Convergence of Corporate Social Responsibility Reporting Standards. *Journal of business ethics* 125, 1, 147–162.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki, Tammi.

Waddock, S. (2003) Stakeholder performance implications of corporate responsibility. *International Journal of Business Performance Management* 5, 2/3, 114-124.

World Commission on Environment and Development (1987) *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press

Zsóka, Á. & Vajkai, É. (2018) Corporate sustainability reporting: Scrutinising the requirements of comparability, transparency and reflection of sustainability performance. *Society and Economy* 40, 1, 19–44.

Työssä käytetyt kommenttikirjeet saatavilla:

<https://www.ifrs.org/projects/work-plan/sustainability-reporting/comment-letters-projects/consultation-paper-and-comment-letters/#comment-letters>

Liitteet

Liite 1. Kohdeyhteisöt taulukoituna.

Yritys	Maa	Toimiala
AIA group	Kiina/USA	Vakuutus- ja finanssiala
Allianz SE	Saksa	Finanssiala
Aviva	Iso-Britannia	Vakuutus- ja finanssiala
Bank of America	USA	Pankki- ja rahoitusala
BASF	Saksa	Kemiateollisuus
BBVA Group	Espanja	Pankki- ja rahoitusala
BlackRock	USA	Finanssiala
Burberry	Iso-Britannia	Muotiteollisuus
Cenovus Energy Inc.	Kanada	Energia-ala/Öljy ja kaasu
CK Hutchison Holdings	Kiina	Konglomeraatti
CLP Group	Kiina	Energia-ala
Commerzbank AG	Saksa	Pankki- ja rahoitusala
Daimler AG	Saksa	Autoteollisuus
DWS	Saksa	Finanssiala
DWS Group	Saksa	Finanssiala
Eni S.p.A	Italia	Energia-ala/Öljy ja kaasu
Federated Hermes	USA	Finanssiala
HSBC Holdings plc	Iso-Britannia	Pankki- ja rahoitusala
Infineon Technologies AG	Ranska	Puolijohdeteollisuus
Invesco	USA	Finanssiala
Itaú Unibanco Holding S.A.	Brasilia	Pankki- ja rahoitusala
London Stock Exchange Group (LSEG)	Iso-Britannia	Finanssiala
Moody's Investors Service/Moody's Corporation	USA	Finanssiala
Morningstar	USA	Finanssiala
Novartis International AG	Sveitsi	Lääketeollisuus
Philips	Hollanti	Teknologia-ala
QBE insurance	Australia	Vakuutus- ja finanssiala
RWE	Saksa	Energia-ala
Samsung Life Insurance	Etelä-Korea	Finanssiala/Vakuutus
SBM offshore	Hollanti	Energia-ala/Öljy ja kaasu
Schroders	Iso-Britannia	Finanssiala
Shell International B.V./Royal Dutch Shell	Hollanti/Iso-Britannia	Energia-ala/Öljy
Société Générale	Ranska	Pankki- ja rahoitusala
State Street Global Advisors/State Street Corporation	USA	Pankki- ja rahoitusala
Stora Enso	Suomi/Ruotsi	Metsäteollisuus
Suncor Energy	Kanada	Energia-ala/Öljy ja kaasu
The Travelers Companies, Inc.	USA	Vakuutus- ja finanssiala
UBS group	Sveitsi	Pankki- ja rahoitusala
Unilever	Hollanti/Iso-Britannia	Elintarvikeala